

Rovné příležitosti a prevence rizik ve školním prostředí

integrace témat do vzdělávání

Tematická zpráva

2024

2025

Rovné příležitosti a prevence rizik ve školním prostředí integrace témat do vzdělávání

Tematická zpráva

Mgr. Martina Havlíčková

Mgr. Anna Donovalová

Mgr. Vladislava Coufalová, MBA

Mgr. Zdeněk Modráček

Mgr. Ing. Pavla Paterová

Mgr. Tomáš Pavlas

Mgr. Petr Suchomel, Dr.

© Česká školní inspekce | Fráni Šrámka 37, 150 21 Praha 5

1. vydání | Vydala a vytiskla: Česká školní inspekce | 2025

ISBN 978-80-53039-17-8 (brožováno)

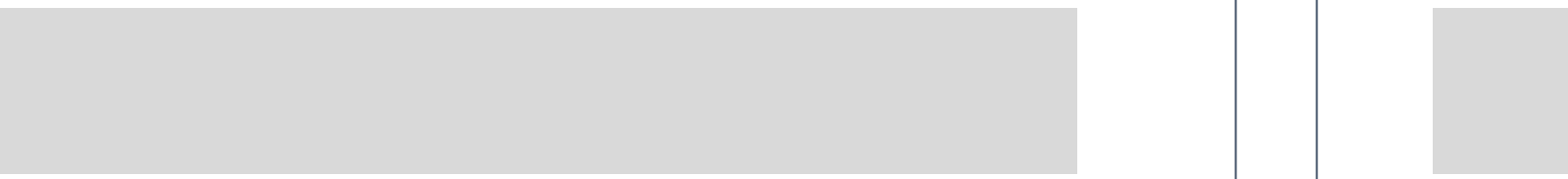
ISBN 978-80-53039-18-5 (online ; pdf)

ISBN 978-80-53039-19-2 (online ; ePub)

OBSAH

1	ÚVOD	6
2	SHRNUTÍ HLAVNÍCH ZJIŠTĚNÍ	10
3	VEDENÍ ŠKOLY	14
3.1	ORGANIZACE VÝUKY	15
3.2	NEŽÁDOUCÍ INCIDENTY	18
3.3	TÉMA LGBT+ VE VÝUCE	19
3.4	KOMENTÁŘ VEDENÍ ŠKOLY KE ZJIŠŤOVANÝM TÉMATŮM	20
4	VYUČUJÍCÍ	22
4.1	PLÁNOVÁNÍ VÝUKY	23
4.2	REALIZACE VÝUKY	27
4.3	DALŠÍ VZDĚLÁVÁNÍ	29
4.4	KOMENTÁŘ VYUČUJÍCÍCH KE ZJIŠŤOVANÝM TÉMATŮM.....	30
5	VÝCHOVNÍ*É PORADCI*KYŇĚ	32
5.1	KARIÉROVÉ PORADENSTVÍ	33
5.2	DALŠÍ VZDĚLÁVÁNÍ	35
5.3	KOMENTÁŘ VÝCHOVNÝCH PORADCŮ*KYŇ KE ZJIŠŤOVANÝM TÉMATŮM	37
6	ŠKOLNÍ METODICI*ČKY PREVENCE	40
6.1	PREVENCE GENDEROVĚ PODMÍNĚNÉHO NÁSILÍ.....	40
6.2	VYBRANÉ ŘEŠENÉ SITUACE.....	44
6.3	KOMENTÁŘ ŠKOLNÍCH METODIKŮ*ČEK PREVENCE KE ZJIŠŤOVANÝM TÉMATŮM	45
7	VÝSLEDKY VZDĚLÁVÁNÍ A VZDĚLANOSTNÍ ASPIRACE ŽACTVA	48
7.1	VÝSLEDKY VZDĚLÁVÁNÍ ŽACTVA	48
7.1.1	ČTENÁŘSKÁ GRAMOTNOST	48
7.1.2	MATEMATICKÁ GRAMOTNOST	49
7.1.3	PŘÍRODOVĚDNÁ GRAMOTNOST.....	49
7.2	VZDĚLANOSTNÍ ASPIRACE ŽÁKŮ*YŇ PODLE POHLAVÍ A JEJICH ZASTOUPENÍ V JEDNOTLIVÝCH OBORECH.....	51
8	DOPORUČENÍ	57
	PŘÍLOHA 1 ANALÝZY A PUBLIKACE ČESKÉ ŠKOLNÍ INSPEKCE	58

A decorative horizontal bar at the top of the page, consisting of a long grey bar on the left and a smaller grey bar on the right, with a large, outlined number '1' centered between them.

1

Úvod

1 ÚVOD

V české společnosti stále přetrvávají genderové nerovnosti a do velké míry také tradiční dělení rolí žen a mužů.¹ Česká republika v této oblasti zaostává za průměrem států Evropské unie (měřeno např. indexem genderové rovnosti EIGE–European Institute for Gender Equality).² Genderové nerovnosti se objevují také přímo ve školství, a to v různých oblastech.³ O důležitosti tématu svědčí i to, že vláda schválila 2. října 2024 aktualizovanou *Strategii rovnosti mužů a žen na léta 2021–2030*, která je již druhým klíčovým dokumentem, jenž se tématu genderové rovnosti věnuje. Z vládní strategie mimo jiné vyplývá úkol tematického šetření pro Českou školní inspekci (dále „ČŠI“).

Vedle tématu genderu nabývá ve společnosti na významu také téma LGBT+ (nebo také LGBTQI⁴). Ačkoli v současném Rámcovém vzdělávacím programu pro základní vzdělávání (RVP ZV) není o problematice genderu a LGBT+ explicitní zmínka, revidovaný rámcový vzdělávací program již s tématem genderu a genderových identit počítá.⁵ Současně Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy (dále „MŠMT“) připravuje pro školy příručku *Podporující a bezpečná škola: metodická příručka pro základní a střední školy k práci s transgender a genderově rozmanitými studujícími*. Zásada rovného přístupu ke vzdělávání bez jakékoliv diskriminace z důvodu pohlaví je pak jasně deklarována v § 2 odst. 1 písm. a) školského zákona č. 561/2004 Sb. ve znění pozdějších předpisů.

Z prvních výsledků celonárodního výzkumu sexuálního chování a wellbeingu obyvatel České republiky (CZECHSEX) z roku 2024 vyplývá, že k jiné než heterosexuální orientaci se hlásí 7 % obyvatelstva a 0,4 % obyvatel je nebinárních nebo genderově rozmanitých.⁶ To odpovídá zhruba 70 000, resp. 4 000 žáků*ynů základních škol. Jiné výzkumy, např. studie *Být LGBT+ v Česku 2022*⁷ pak přinášejí zjištění, že LGBT+ osoby mají často zkušenost s posmíváním, zesměšňováním, urážkami či vyhrožováním během školní docházky. Současně bylo ve výzkumu CZECHSEX zjištěno, že 17 % žen a 5 % mužů se někdy setkalo se sexuálním násilím, 30 % žen a 17 % mužů uvedlo zkušenost s nevyžádaným kontaktem se sexuálním záměrem. I z těchto důvodů je třeba tématům, jako jsou gender, LGBT+ komunita a sexuální či genderově podmíněné násilí, věnovat náležitou pozornost.

Metodika šetření

ČŠI uskutečnila ve dnech 6. až 30. listopadu 2024 výběrové šetření na téma gender a LGBT+ a jejich integrace do vzdělávání formou inspekčního elektronického zjišťování. Do šetření bylo zapojeno celkem 592 běžných základních škol, 3 281 vyučujících, 528 výchovných poradců*kyň a 543 školních metodiků*ček prevence. Dotazníkové šetření bylo doplněno o metodickou část zjišťované problematiky pro respondenty.

Cílem šetření bylo získat od **vedení škol** informace o tom, jakým způsobem je v současnosti téma zařazováno do výuky v základních školách, jak se promítá do organizace vzdělávání (zda jsou předměty, kroužky, případně semináře rozdělovány podle pohlaví), zda školy sledují, jestli nedochází k rozdílům ve výsledcích žáků*ynů podle pohlaví a zda ve školách došlo k nežádoucím incidentům spojeným s genderově podmíněným násilím, náznakům domácího násilí či sexuálního obtěžování.

U **vyučujících** bylo sledováno např. zařazování témat genderu, genderové rovnosti, genderově podmíněného násilí, domácího násilí, sexuálního násilí a LGBT+ do výuky, jaké materiály jsou k tomu používány a nakolik jsou tyto materiály podle názoru vyučujících dostačující. Součástí dotazníku byly také informace o zapojení vyučujících do dalšího vzdělávání v těchto oblastech.

V případě **výchovného poradenství** byla pozornost zaměřena na kariérové poradenství, a to zejména z hlediska nesterotypní volby povolání.

Dotazník pro **školní metodiky*čky prevence** se soustředil na zprostředkování tématu genderově podmíněného násilí, domácího násilí a sexuálního obtěžování a tématu LGBT+ žactvu a preventivní aktivity v této oblasti. Další oblastí

¹ V soukromé sféře jde např. o nízkou míru zapojení mužů do péče o děti a domácnost, ve veřejné sféře např. na trhu práce, kde dochází jak k horizontální (sektorové) segregaci, tak k segregaci vertikální (nízký podíl žen zastoupených v rozhodovacích pozicích).

² Index sleduje více než 40 indikátorů napříč 6 oblastmi. EIGE každoročně zveřejňuje hodnotu indexu pro všechny státy EU. V roce 2024 činila průměrná hodnota indexu za EU 71, přičemž Česká republika se zařadila s hodnotou 59,9 na 5. místo od konce tabulky. Za ni se zařadilo pouze Chorvatsko, Řecko, Maďarsko a Rumunsko. Přesto lze v ČR poukázat na mírné zvyšování hodnoty indexu, tj. snižování genderových nerovností, za posledních 10 let. Dostupné z: <https://eige.europa.eu/gender-equality-index/2024>.

³ Viz např. Křišová, D. (2019). *Genderově citlivé vzdělávání jako prostředek k vytváření inkluzivního školního prostředí: Porovnání situace v České republice, Rakousku a Maďarsku*. *Sociální pedagogika*, 7 (2), 32–46.

⁴ Zkratka anglických slov lesbian, gay, bisexual, trans, queer a intersex.

⁵ V návrhu revidovaného RVP ZV k lednu 2025 je téma genderu zařazeno do vzdělávací oblasti Člověk a společnost (Dějepis a Výchova k občanství v 9. ročníku) a do vzdělávací oblasti Člověk, zdraví a bezpečí (předmět Výchova ke zdraví a bezpečí v 9. ročníku). Více na: <https://prohlednout.rvp.cz/export>.

⁶ CZECHSEX (2024). *Tisková zpráva*. Praha: Národní ústav duševního zdraví.

⁷ Pitoňák, M., Macháčková, M. (2023). *Být LGBT+ v Česku 2022*. Praha: Národní ústav duševního zdraví.

zájmu bylo řešení případů týkajících se šikany nebo problémů spojených se sexuální orientací, genderovými identitami a tranzicí žactva a nastavení jednotných postupů pro řešení těchto případů.

Výsledky šetření jsou ve většině případů členěny na školy jen s 1. stupněm (1. až 5. třída, školy malotřídní) a školy plně organizované (tj. školy s 1. až 9. ročníkem). Školy jen s 1. stupněm tvoří přibližně jednu třetinu a plně organizované školy dvě třetiny všech základních škol zapojených do šetření, což odpovídá jejich zastoupení v souboru všech základních škol.

Dalšími zdroji použitými v této zprávě jsou data z výkonových výkazů MŠMT (včetně statistických ročenek), výsledky z mezinárodních šetření a výsledky národních šetření ČŠI.

A decorative horizontal bar consisting of a long grey rectangle on the left, a large white number '2' with a thin black outline in the center, and a shorter grey rectangle on the right.

2

Shrnutí hlavních zjištění

2 SHRNUTÍ HLAVNÍCH ZJIŠTĚNÍ

VEDENÍ ŠKOL

- Ve vedení základních škol přetrvává nerovnoměrné zastoupení mužů – muži se stávají řediteli ve větší míře, než by odpovídalo jejich zastoupení mezi učiteli.
- Přibližně polovina škol (76 % plně organizovaných) dělí některé předměty podle pohlaví. Nejčastěji se jedná o tělesnou výchovu (98 %), praktické činnosti (20 %) nebo výtvarnou výchovu (5 %). V největší míře k tomu dochází z organizačních důvodů (např. šatny v tělocvičně) a kvůli snaze přizpůsobit konkrétní vzdělávací oblasti dívkám nebo chlapcům. V případě kroužků či seminářů dochází k jejich dělení podle pohlaví v 5 % škol.
- Pouze 3 % škol sledují, zda se v některých předmětech nebo u některých vyučujících neobjevují v průměru lepší výsledky u chlapců nebo u dívek.
- Většina škol (95 %) zajišťuje objektivitu a spravedlivost hodnocení zavedením jednotných pravidel hodnocení. Specifické typy zkoušení, které zabezpečují co nejvyšší validitu, reliabilitu a objektivitu (např. formě standardizovaných testů), však využívá pouze necelá pětina škol.
- Přibližně čtvrtina škol (6 % škol jen s 1. stupněm, 36 % plně organizovaných škol) se setkala s případy genderově podmíněného násilí, signály domácího násilí či sexuálního obtěžování. Takové případy byly nejčastěji řešeny ve spolupráci s odborem sociálně-právní ochrany dětí a Policií České republiky.
- Se zařazením tématu LGBT+ do výuky vyjádřilo souhlas 62 % ředitelů*ek (43 % ve školách pouze s 1. stupněm, 72 % v plně organizovaných školách). V tuto chvíli je téma LGBT+ součástí výuky ve třetině škol (5 % škol jen s 1. stupněm, 47 % plně organizovaných škol).

VYUČUJÍCÍ

- V základních školách přetrvává nízký podíl vyučujících – mužů. Aktuálně se jejich podíl pohybuje okolo 17 %.
- Přibližně pětina vyučujících zaznamenala v učebnicích či jiných didaktických materiálech reprodukování stereotypního rozdělení rolí a genderových stereotypů. Nejčastěji takovou stereotypizaci zaregistrovali* y vyučující výchovy ke zdraví a výchovy k občanství, kteří*ré současně materiály k tématu genderu a genderové rovnosti zařazují do výuky nejčastěji.
- Celkově materiály k tématu genderu a genderové rovnosti zařazuje do výuky 37 % vyučujících, z toho přibližně polovina je považuje za dostačující. Více než třetina vyučujících však nedokáže jejich dostatečnost posoudit. Vyučující, kteří*ré do výuky tyto materiály nezařazují, to zdůvodňují nejčastěji tím, že dané téma dokážou zprostředkovat i bez materiálů.
- K tématům genderově podmíněného násilí, domácího násilí a sexuálního obtěžování využívá materiály 44 % vyučujících, za dostatečné je považuje opět přibližně polovina z nich (53 %). Témata jsou v největší míře součástí výchovy ke zdraví a výchovy k občanství. Velká část vyučujících materiály nevyužívá opět z důvodu deklarace schopnosti zprostředkovat téma i bez těchto materiálů.
- Materiály k tématu LGBT+ jsou využívány v o něco menší míře (26 % vyučujících) oproti předchozím dvěma tématům. Podobně je nejčastěji zařazují vyučující výchovy ke zdraví a výchovy k občanství. Spokojena je s nimi opět přibližně polovina vyučujících (53 %) a důvody pro nevyužívání materiálů ve výuce se shodují s předchozími.
- Ke všem třem sledovaným tématům (gender a genderová rovnost; genderově podmíněné násilí, domácí násilí a sexuální obtěžování; LGBT+) jsou nejčastěji využívány materiály a informace vytvořené státními institucemi (MŠMT, NPI, ČŠI apod.) a nestátními institucemi (neziskovými organizacemi a soukromými institucemi).
- Na překážky při snaze integrovat téma genderově podmíněného násilí, domácího násilí a sexuálního obtěžování do svého vyučování narazilo přibližně 7 % vyučujících a 12 % vyučujících takové překážky pocíťovalo při snaze začlenit do výuky téma LGBT+. V obou případech se jednalo nejčastěji o překážky či rezistence rodičů.
- Rozdíly v průměrných výsledcích vzdělávání dívek a chlapců vnímají pouze 3 % vyučujících.

- Se situacemi týkajícími se genderu a genderové rovnosti, které je potřeba řešit, se setkává 39 % vyučujících, se situacemi v oblasti násilí (genderově podmíněného, domácího, sexuálního obtěžování) 26 % vyučujících a situacemi týkajícími se LGBT+ 34 % vyučujících. Přibližně 7 % vyučujících by v těchto oblastech potřebovalo více informací, aby je mohli* y lépe řešit, zatímco ostatní vyučující deklarovali* y dostatečné znalosti pro jejich zvládnutí.
- Žactvo, které spadá do skupiny LGBT+, uvedlo ve své třídě 12 % vyučujících.
- Do dalšího vzdělávání se v oblasti genderu a genderové rovnosti zapojilo v posledních dvou předchozích letech 6 % vyučujících, vzdělávání v oblasti genderově podmíněného násilí, domácího násilí a sexuálního obtěžování se zúčastnilo 8 % vyučujících a v tématu LGBT+ se vzdělávala 4 % vyučujících. Nejčastěji jim toto vzdělávání přineslo lepší porozumění tématu a jasnější představu o tom, jak toto téma zprostředkovat žactvu. Nejčastějším důvodem neúčasti v dalším vzdělávání k těmto tématům byla skutečnost, že o žádné takové nabídce dalšího vzdělávání nevědí.

VÝCHOVNÉ PORADENSTVÍ

- V šetření byla zjištěna vysoká míra využití materiálů pro nestereotypní volbu povolání. V plně organizovaných školách jejich využití deklarovalo až 87 % výchovných poradců*kyň.
- Celkově nejčastěji jsou využívány materiály vytvořené státními institucemi (MŠMT, NPI, ČŠI apod.). Přibližně polovina výchovných poradců*kyň, kteří*ré nějaké materiály využívají, je považuje za dostatečné.
- Nejčastěji uváděným důvodem, proč plně organizované školy materiály k nestereotypní volbě nepoužívají, bylo přesvědčení, že lze téma žactvu zprostředkovat i bez materiálů, v případě škol jen s 1. stupněm byl zmiňován nízký věk žáků, kvůli kterému se volbě povolání nevěnují přímo.
- Téma nestereotypní volby je zprostředkováváno především v běžné výuce nebo formou individuálních konzultací. Překážky pro začleňování tématu jsou dle výchovných poradců*kyň minimální.
- Přestože je téma ve velké míře začleňováno do výuky a jsou k němu využívány různé materiály, účast výchovných poradců*kyň v dalším vzdělávání, které by zahrnovalo i nestereotypní volbu povolání, je velmi nízká. Celkově se do takového vzdělávání zapojilo pouze 16 % výchovných poradců*kyň. Nejčastěji uváděným důvodem neúčasti je absence znalosti příslušné vzdělávací nabídky.

ŠKOLNÍ METODIKA PREVENCE

- Téma genderově podmíněného násilí, domácího násilí a sexuálního obtěžování je žactvu zprostředkováváno ve většině základních škol (93 %), a to nejčastěji formou preventivních a informativních aktivit nebo v rámci běžné výuky.
- Školy mají nejčastěji nastaveny postupy pro incidenty domácího násilí (55 % škol) a incidenty sexuálního obtěžování (45 % škol). Pro incidenty genderově podmíněného násilí jsou takové postupy nastaveny v méně než pětině škol. Na řešení uvedených incidentů spolupracuje s externími subjekty 44 % škol.
- O tématu LGBT+ se mluví se žactvem v 88 % škol a nejvíce v rámci preventivních a informativních aktivit nebo při běžné výuce.
- V necelých dvou pětinách škol, které navštěvuje LGBT+ žactvo, se zjišťuje, zda se tam cítí bezpečně.
- Přibližně čtvrtina škol organizuje k tématu LGBT+ preventivní a informativní aktivity.
- Cílenou podporu pro řešení situací týkajících se oblasti LGBT+ by uvítalo necelých 17 % školních metodiků*ček prevence, a to nejčastěji ve formě metodické podpory ze strany státních institucí.
- Jednotné postupy pro řešení případů týkajících se sexuální orientace, genderové identity nebo tranzice žactva nebývají ve školách časté. Jednotný postup, kterým se škola řídí při řešení případů týkajících se sexuální orientace, má stanovený 36 % škol, zhruba pětina škol má jednotné postupy nastaveny pro řešení případů týkajících se genderové identity a pro případy tranzice žactva 14 % škol.
- Šikanu nebo problémy s coming outem (v rámci sexuální orientace) řešilo v posledních třech letech 5 % škol, 4 % škol řešila podobné záležitosti v rámci genderové identity a v 11 % škol probíhala tranzice žactva.

VÝSLEDKY VZDĚLÁVÁNÍ A VZDĚLANOSTNÍ ASPIRACE ŽACTVA

- Ve čtenářské, matematické a přírodovědné gramotnosti přetrvávají rozdíly mezi výsledky dívek a chlapců, ačkoli se v posledních letech jejich výsledky čím dál více přibližují a rozdíly se tak zmenšují (s výjimkou matematické gramotnosti zjišťované v šetření TIMSS). Přestože chlapci dosahují lepšího výsledku v matematické gramotnosti oproti dívkám, na vysvědčení dostávají v průměru horší známku.
- K opakování ročníků dochází častěji u chlapců, i když se podíly opakujících chlapců a dívek v čase postupně vyrovnávají. Dívky opakují ročník častěji na 1. stupni, chlapci na 2. stupni.
- Jasnou představu o svém povolání mají přibližně tři čtvrtiny žáků*kyň. Na specializovaných pozicích (pro které je potřeba vysokoškolské vzdělání) chce pracovat 31 % dívek, ale jen 16 % chlapců.
- Z výučných oborů, kde jsou dívky typicky zastoupeny v nejmenší míře, vzrostl v posledních sedmi letech zájem dívek nejvíce o skupiny oborů strojírenství a strojírenská výroba a zpracování dřeva a výroba hudebních nástrojů. V maturitních oborech to pak byly nejčastěji inženýrské obory.
- Chlapci volí nejméně často obor vzdělání ošetřovatel, skupinu oborů osobní a provozní služby (např. obor kadeřník), pečovatelské služby a skupinu oborů potravinářství a potravinářská chemie. Na rozdíl od dívek však v těchto oborech jejich podíl významně neroste. Podobná situace je i v maturitních oborech s nejnižším zastoupením chlapců, mezi které patří skupina oborů pedagogika, učitelství a sociální péče, textilní výroba a oděvnictví, osobní a provozní služby, veterinářství a veterinární prevence a zdravotnictví.
- Podíl dívek a chlapců je v rámci všeobecného středního vzdělávání nejvíce vyrovnaný v osmiletých gymnáziích a sportovních gymnáziích (do 1. ročníku nastoupilo 51 %, resp. 49 % dívek). Dívky naopak převažují ve čtyřletých a šestiletých gymnáziích (61 %, resp. 63 %).

3

Vedení školy

3 VEDENÍ ŠKOLY

Do šetření se zapojilo celkem 592 členů*ek vedení základních škol v poměru 37 % mužů a 63 % žen. Při bližším pohledu na zastoupení žen a mužů ve vedení zapojených škol podle druhu organizace je patrné, že ve školách s pouze 1. stupněm převládají ředitelky/zástupkyně (82 %), zatímco v plně organizovaných školách tvoří 47 % ředitelů/zástupců muži. Ačkoli by se mohlo zdát, že jejich zastoupení je ve vedení plně organizovaných škol více v rovnováze, je třeba mít na paměti poměrné zastoupení mužů v základních školách, které se pohybuje okolo 17 %. Ve vedení základních škol (zejména plně organizovaných) tak dochází k fenoménu tzv. skleněného výtahu⁸, který rychleji vynáší muže do vyšších pozic.

Vzhledem k tomu, že z 96 % vyplnil*a dotazník určený vedení školy ředitel*ka a zástupce*kyně pouze v 4 % případech, budeme pro zjednodušení dále v textu hovořit o ředitelích*kách, případně školách. Dvě třetiny ředitelů*ek mají více než 20 let praxe. Z členění délky praxe podle pohlaví vyplývá, že ředitelé působí celkově ve školství kratší dobu než ředitelky. Zatímco přibližně tři čtvrtiny ředitelky mají více než 20letou praxi, u ředitelů je to zhruba 55 %. Toto zjištění opět podporuje tezi tzv. skleněného výtahu, který nejen že umožňuje mužům dosáhnout vyšších pozic, ale také umocňuje jejich rychlejší kariérní růst.⁹ Podrobnější informace o vedení škol jsou uvedeny v následujících tabulkách.

TABULKA 3.1 | Pohlaví (vedení školy)

Pohlaví	Podíl (v %)		
	ZŠ celkem	ZŠ jen s 1. stupněm	plně organizované ZŠ
muž	37,1	18,2	46,7
žena	62,9	81,8	53,3
jiné	0,0	0,0	0,0

TABULKA 3.2 | Délka působení vedení školy ve školství

Délka praxe	Podíl (v %)					
	ZŠ celkem		ZŠ jen s 1. stupněm		plně organizované ZŠ	
	muži	ženy	muži	ženy	muži	ženy
0–5 let	5,9	1,1	8,3	1,2	5,5	1,0
6–10 let	8,7	6,5	8,3	6,8	8,7	6,2
11–20 let	30,1	18,4	25,0	16,8	31,1	19,6
21 let a více	55,3	74,1	58,3	75,2	54,6	73,2

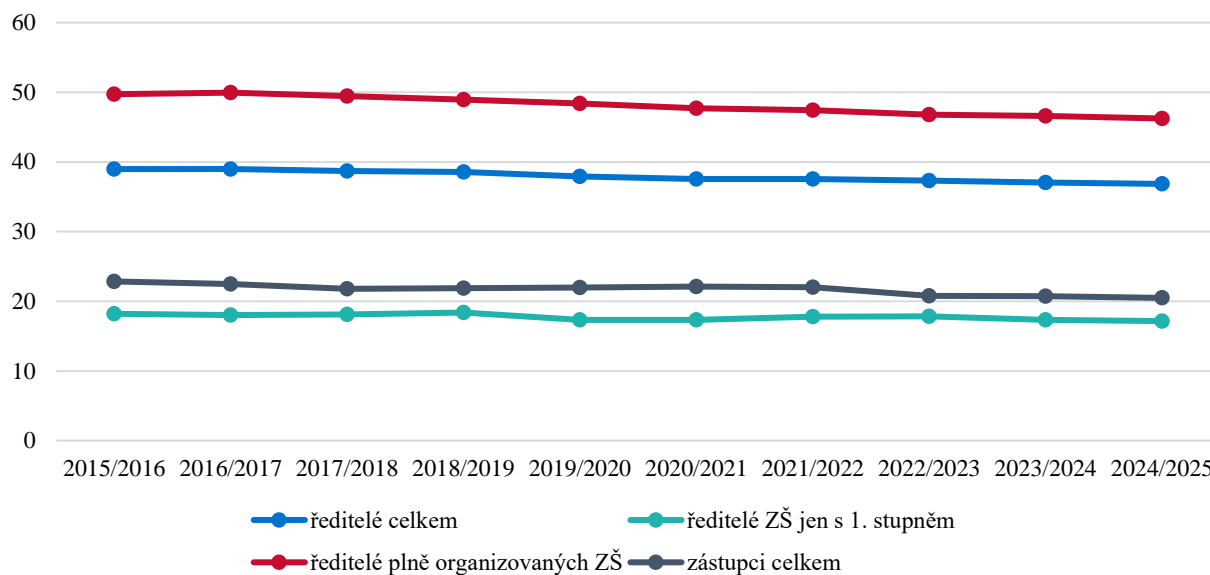
Pohled na vývoj v čase ukazuje, že podíl mužů ve vedoucích pozicích škol v posledních 10 letech mírně klesá (a tedy mírně se zvyšuje podíl žen), přesto je jejich zastoupení ve vedení stále přibližně dvojnásobné oproti podílu mužů na učitelských pozicích.

⁸ Z anglického jazyka *the glass escalator effect* – zvýhodnění mužů, které jim umožňuje rychlejší kariérní vzestup při stejné kvalifikaci v odvětvích, ve kterých převládají ženy. Skleněným je nazýván z důvodu jeho „neviditelnosti“, tj. nejde o žádné formalizované struktury. Viz např. https://vlada.gov.cz/assets/ppov/rovne-prilezitosti-zen-a-muzu/prac_skupiny/pracovni_skupina_muži_a_rovnosti_zen_a_muzu/Policy-paper_muži_v_systemu_vzdelavani.pdf.

⁹ Ibid.

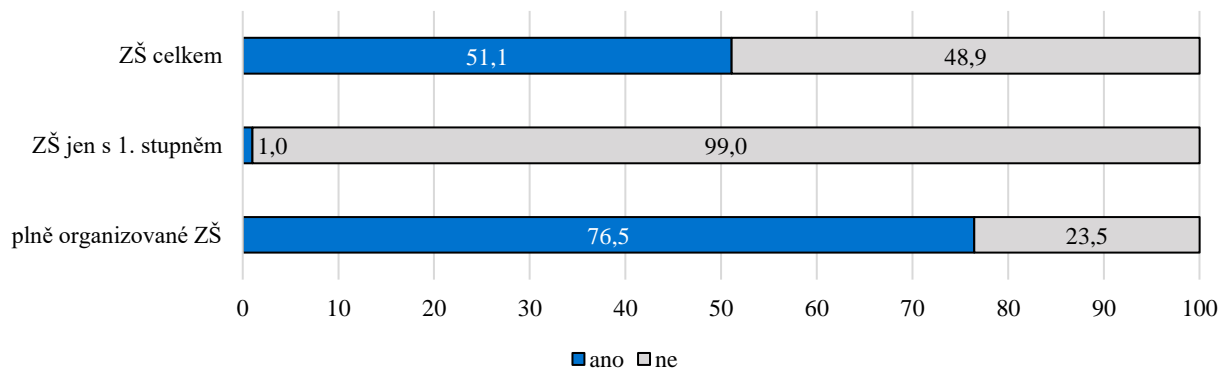
GRAF 3.1 | Podíl mužů ve vedení základních škol¹⁰ (v %)

Zdroj: Výkonové výkazy MŠMT

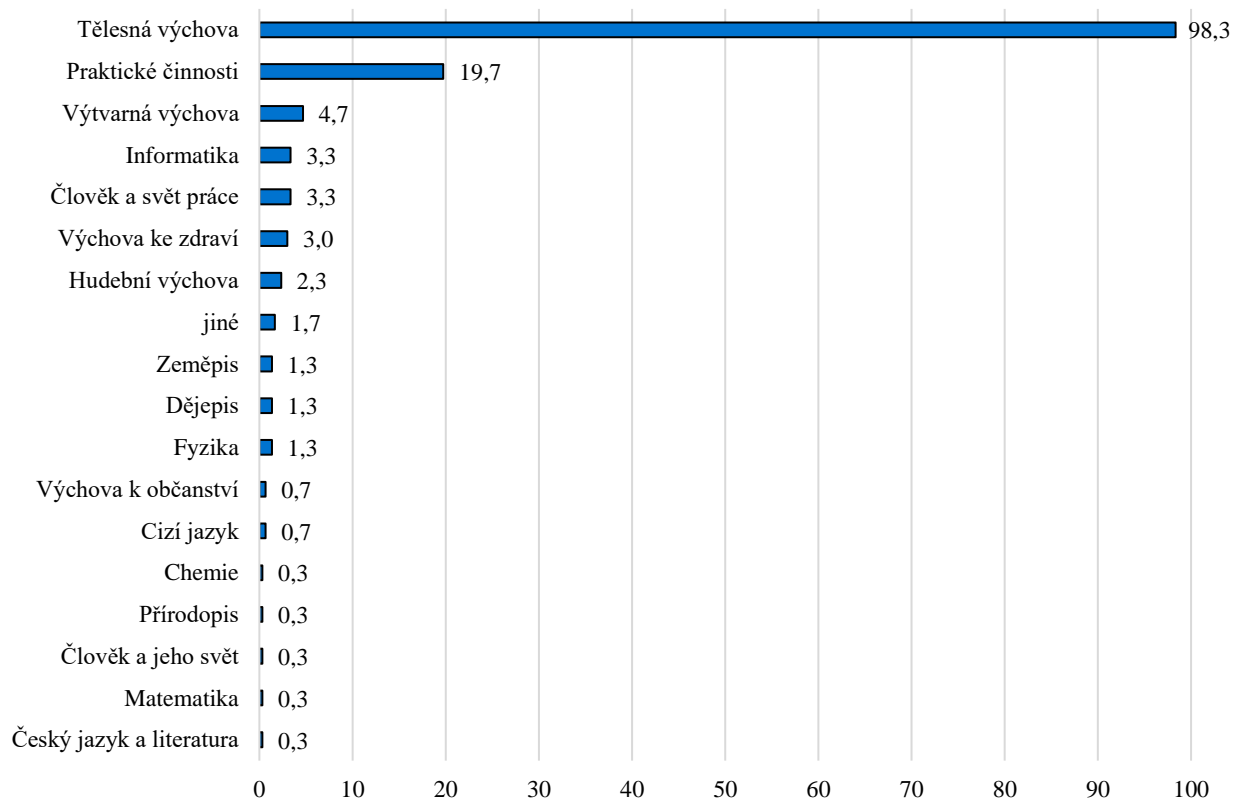
3.1 Organizace výuky

Prvním sledovaným tématem v rámci dotazníku pro vedení školy byly případné genderově podmíněné úpravy organizace výuky a kroužků či seminářů; konkrétně bylo zjišťováno, ve kterých předmětech či zájmových činnostech dochází k dělení a z jakých důvodů tomu tak je.

GRAF 3.2 | Dělitel u vás ve škole některé vyučovací hodiny (jednotky) podle pohlaví? – podíl škol (v %)

Ačkoli celkově dělí své hodiny podle pohlaví přibližně polovina škol, v případě neúplných škol jen s 1. stupněm jde pouze o 2 školy (v obou případech dělí tyto školy hodiny tělesné výchovy – v jednom případě z prostorových důvodů a ve druhém z organizačních důvodů, kdy je v ročníku nízký počet žáků*kyň, a proto dochází k jejich spojení s jiným ročníkem, např. oproti tělesné výchově dívek je pak v rozvrhu vyučována výtvarná výchova chlapců). I v případě plně organizovaných škol šlo nejčastěji o tělocvik (98 % škol, které dělí předměty podle pohlaví), v pětina případů o praktické činnosti a necelých 5 % tvořila výtvarná výchova.

¹⁰ Výpočet byl proveden na základě údajů ze všech základních škol včetně škol speciálních. Školy pouze s 2. stupněm byly přiřazeny ke kategorii plně organizované školy.

GRAF 3.3 | O které vyučovací předměty se jedná? – podíl škol (v %)**TABULKA 3.3 | Z jakého důvodu dělíte vyučovací hodiny (jednotky) podle pohlaví? – podíl škol (v %)**

Důvod	plně organizované ZŠ
z praktických důvodů (např. šatny v tělocvičně)	77,9
pro snahu přizpůsobit konkrétní vzdělávací oblast specificky dívkám nebo chlapcům	61,5
z prostorových důvodů (např. omezená velikost učeben atd.)	11,4
z jiného důvodu	6,7

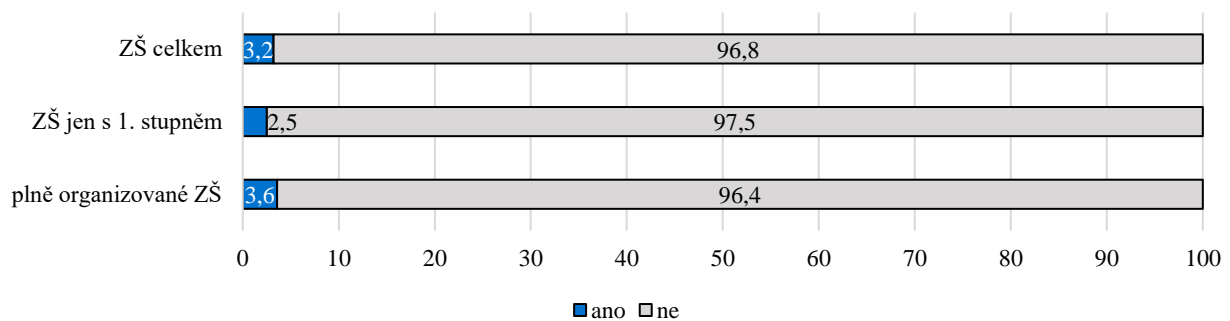
Školy dělí hodiny nejčastěji z praktických důvodů (např. šatny v tělocvičně) nebo kvůli snaze přizpůsobit konkrétní vzdělávací oblast dívkám nebo chlapcům. Prostorové důvody pro dělení výuky se týkaly především tělesné výchovy a pracovních činností, tj. tělocvičen a odborných učeben. Mezi jinými důvody byly zmiňovány organizační důvody týkající se rozvrhu – např. v případě dělení tělesné výchovy je oproti ní „nasazen“ jiný předmět, který je vyučován pro druhou skupinu. Dalším z důvodů byl uváděn stud před opačným pohlavím v období dospívání (zejména při tělesné výchově a výchově ke zdraví).

Seminář či kroužek, který je otevřen pro žactvo pouze podle pohlaví (pouze pro dívky nebo pouze pro chlapce), nabízí 5 % škol (2 školy jen s 1. stupněm a 7 % plně organizovaných škol). Přibližně v polovině případů školy nabízejí sportovní nebo pohybový kroužek, v 36 % případů se jednalo o semináře či přednášky, které byly nejčastěji zaměřené na sexuální výchovu, výchovu ke zdraví, případně se jednalo o dívčí/chlapecké kruhy¹¹.

Další oblast dotazníku se zaměřovala na sledování výsledků žáků*yn podle pohlaví a mechanismy zajišťující objektivní a spravedlivé hodnocení žactva ve školách.

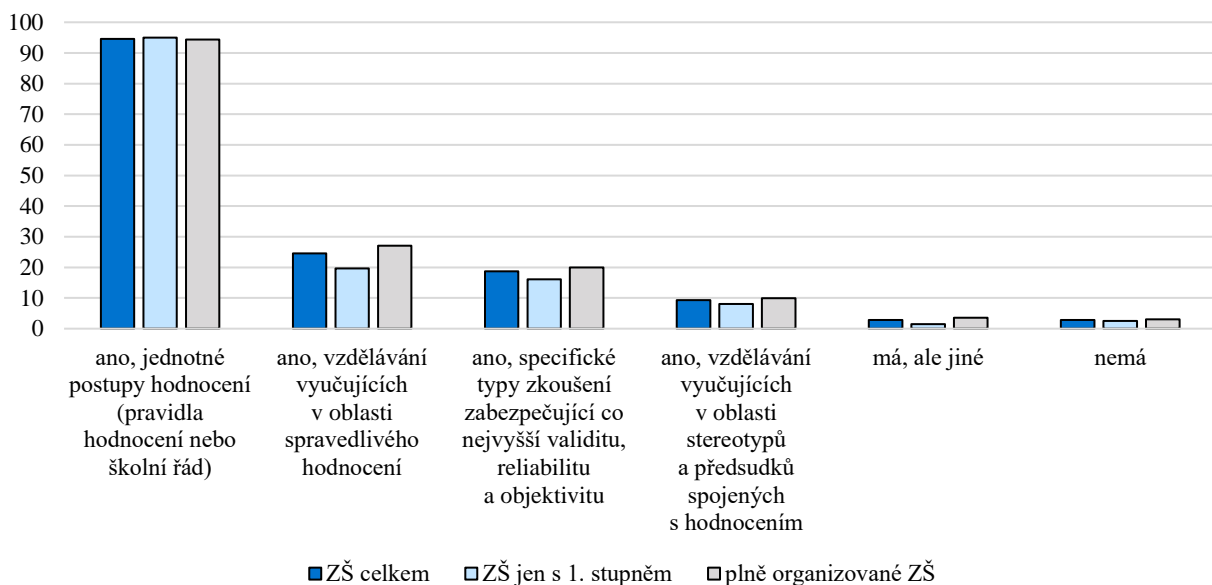
¹¹ Dívčí/chlapecké kruhy vycházejí z ženských/mužských kruhů, které poskytují bezpečné prostředí pro sdílení bez porovnávání, odsuzování, očekávání či tlaku, kde žáci*kyne mohou svobodně vyjadřovat svá přání, potřeby, očekávání či obavy.

GRAF 3.4 | Sledujete, zda se objevují plošně, v některých předmětech nebo u některých vyučujících v průměru lepší výsledky buď u chlapců, nebo u dívek? – podíl škol (v %)

To, zda se v některých předmětech nebo u některých vyučujících objevují plošně lepší výsledky buď u chlapců, nebo u dívek, sleduje pouze malý podíl škol (3 % všech základních škol zapojených do šetření). Pokud se taková situace objeví, reaguje na to vedení škol nejčastěji posílenou individualizací výuky směrem ke skupině s horšími výsledky, případně posílením takových metod a forem výuky, které lépe vyhovují skupině s horšími výsledky. Ve 44 % případů však dosud k takové situaci ve školách, které výsledky podle pohlaví sledují, nedošlo. Více o výsledcích chlapců a dívek viz kapitola 7.

GRAF 3.5 | Má vaše škola nastavené nějaké mechanismy, které by zajišťovaly objektivitu a spravedlivost hodnocení? – podíl škol (v %)

Většina škol (95 %) předpokládá, že objektivita a spravedlnost hodnocení je zajištěna prostřednictvím jednotných postupů hodnocení (pravidel hodnocení a školního řádu). Čtvrtina škol také v oblasti spravedlivého hodnocení zajišťuje vzdělávání vyučujících. Specifické typy zkoušení, které zabezpečují co nejvyšší validitu, reliabilitu a objektivitu, pak uvedla necelá pětina škol. Mezi jinými způsoby zajištění objektivitu a spravedlivosti hodnocení byly explicitně zmiňovány např. slovní a formativní hodnocení, autoevaluace nebo vrstevnické hodnocení, individuální hodnocení činností a reflexe mechanismů hodnocení v rámci pravidelných pedagogických rad nebo předmětových komisí.

3.2 Nežádoucí incidenty

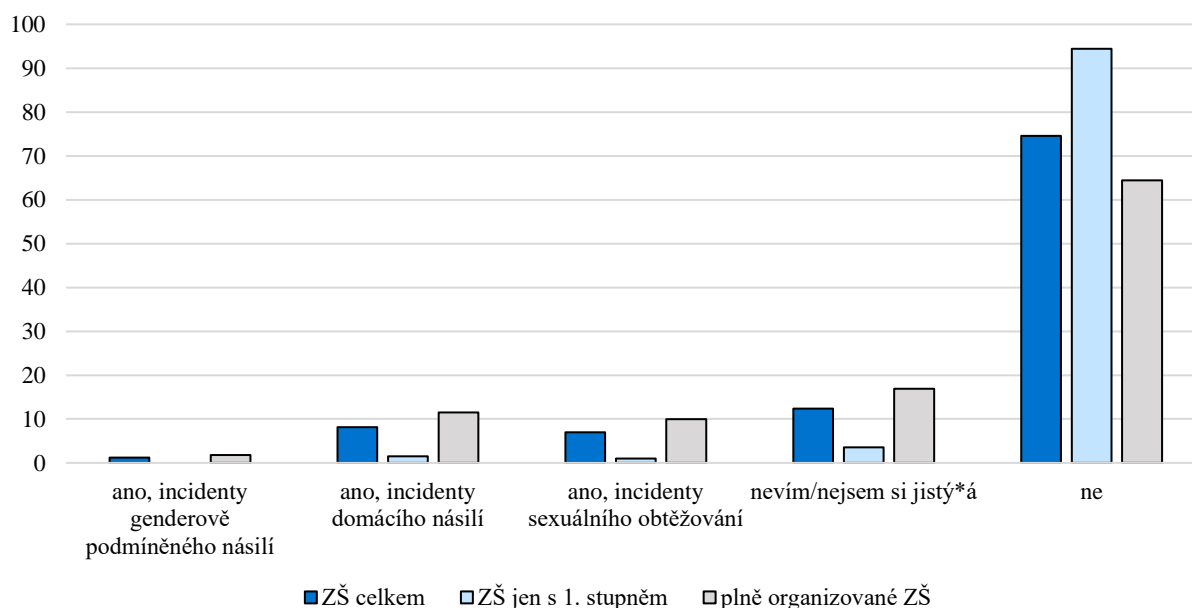
V šetření bylo zjišťováno také to, zda ve škole došlo k nějakým případům genderově podmíněného násilí, domácího násilí či sexuálního obtěžování (případně jejich náznaků), a pokud ano, jak byly tyto případy řešeny.

Genderově podmíněné násilí: Veškeré akty fyzického, sexuálního, psychického, ekonomického či dalších forem násilí, které jsou cíleny na ženy z důvodu, že jsou ženami, nebo na muže z důvodu, že jsou muži, anebo akty tohoto násilí, které nepřímě dopadají na ženy či na muže (např. neadresné, ale zesměšňující, znevažující až urážlivé vtípy, obrázky, komentáře o homosexualitě; verbální poznámky vůči konkrétním dívkám či chlapcům zdůrazňující jejich ne-heterosexualitu či zaslání e-mailů, SMS nebo jiných vzkazů těmto osobám nebo přímo jejich fyzické napadání; bodyshaming).

Domácí násilí: Domácí násilí je způsob chování mezi blízkými lidmi, kteří spolu sdílejí společný domov, kdy jeden z nich uplatňuje moc a kontrolu nad tím, co dělá ten druhý. K násilí dochází většinou opakovaně v soukromí, a tím skrytě mimo kontrolu veřejnosti. Intenzita násilných incidentů se stupňuje a vede ke ztrátě schopnosti včas toto jednání zastavit a efektivně vyřešit narušený vztah.

Sexuální obtěžování: Sexuální obtěžování je jakákoli forma nevyžádaného verbálního, neverbálního nebo fyzického jednání sexuální povahy, jehož cílem nebo důsledkem je zásah do důstojnosti člověka, obzvláště když vytváří zastrašující, nepřátelské, ponižující, pokořující nebo urážlivé prostředí a klima. Pod pojem sexuální obtěžování můžeme zařadit sexuální nátlak, nežádoucí sexuální pozornost a sexistické chování (uplatňování genderových stereotypů se sexuálním podtextem).

GRAF 3.6 | Byly zaznamenány u žactva vaší školy nějaké případy genderově podmíněného násilí, signály domácího násilí či sexuálního obtěžování? – podíl škol (v %)

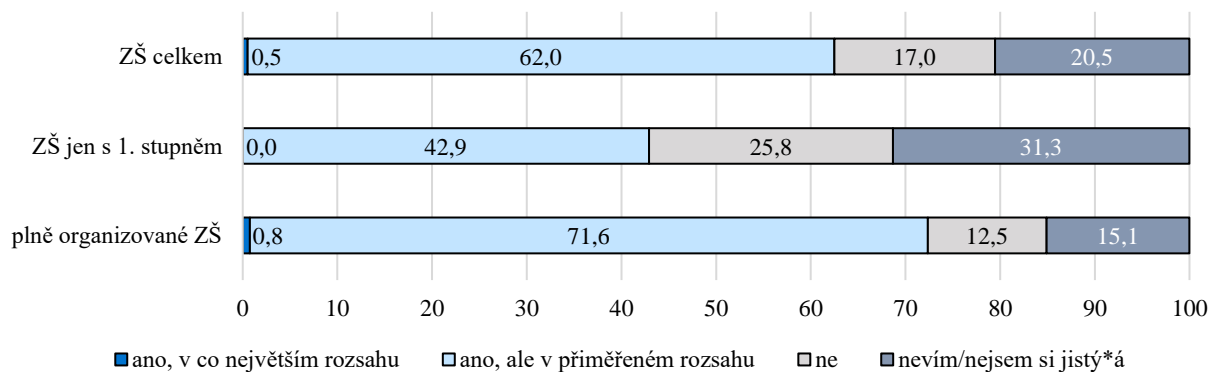
Případy genderově podmíněného násilí, signály domácího násilí či sexuálního obtěžování byly zaznamenány přibližně ve čtvrtině škol (6 % škol jen s 1. stupněm, 36 % plně organizovaných škol). Nejčastěji se jednalo o jeden až tři případy na školu (91 % škol), více než šest případů na školu nebylo zaznamenáno. Případy byly řešeny nejčastěji s odborem sociálně-právní ochrany dětí (62 %) a Policií České republiky (52 %). Ve větší míře byly také projednávány se zákonnými zástupci*kyněmi (38 %), školními psychology*žkami (23 %) a samotnými žáky*němi (19 %). Do řešení těchto případů se často zapojovali*y také výchovní*é poradci*kyně (16 %) a školní metodici*čky prevence (15 %). Přibližně v desetíně případů reagovaly školy posílením preventivních aktivit (např. ve formě práce školní*ho metodika*čky prevence s třídním kolektivem, opakovaných komunitních kruhů v rámci třídy, začlenění preventivních programů zaměřených na kyberprostor, zařazení materiálů od externích subjektů, se kterými škola spolupracuje, či nácviku schopnosti říct „ne“ a vymezit se).

3.3 Téma LGBT+ ve výuce

V předposlední části dotazníku měli ředitelé*ky sdělit svůj názor na zařazování tematiky LGBT+ do výuky a popsat, zda a v jaké míře je toto téma do výuky začleňováno v jejich škole.

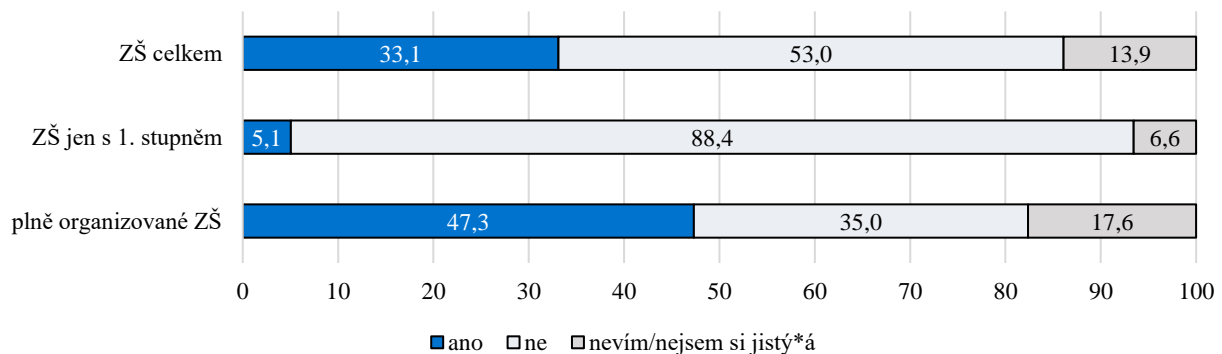
LGBT+: Zkratka označuje lesby, gaye, bisexuální a transgender osoby. Plus zastupuje další skupiny sexuálních orientací a identit, jako např. queer, intersex osoby, asexuální osoby. Je to mezinárodně zavedená zkratka, která umožňuje korektně, souhrnně a stručně označit celou skupinu osob. Neodkazuje pouze k sexuální preferenci, ale zachycuje celou škálu specifík z různých oblastí života. Výslovnost se používá česká i anglická.

GRAF 3.7 | Mělo by, podle Vašeho názoru, mít téma LGBT+ prostor v obsahu vyučování? – podíl škol (v %)

Se zařazením tématu LGBT+ do výuky souhlasí 62 % ředitelů*ek, mělo by k tomu ale docházet v přiměřeném rozsahu. Ve větší míře se začleňováním tohoto tématu do výuky souhlasili*ky ředitelé*ky plně organizovaných škol (72 %) oproti neúplným školám (43 %), které to odůvodňují nízkým věkem žactva (1. až 5. třída). Negativní postoj vyjádřilo 17 % ředitelů*lek a zhruba pětina z nich neví nebo si není jista. Obě tyto názorové skupiny byly častěji zastoupeny ve školách pouze s 1. stupněm.

GRAF 3.8 | Je téma LGBT+ dílčím obsahem vyučování na vaší škole? – podíl škol (v %)

Téma LGBT+ je v současnosti obsahem výuky ve třetině škol (v plně organizovaných školách je to necelá polovina, ve školách jen s 1. stupněm 5 %). Přibližně 14 % ředitelů*ek si nebylo jisto, zda je tato tematika do výuky zařazena, často jde totiž o dílčí téma, které mohou jednotliví učitelé*ky zařazovat jako součást jiných větších tematických celků.

Nejvíce škol vyhradilo pro každou třídu za celý školní rok na téma LGBT+ asi dvě hodiny (34 % škol, které téma zařazují). Asi jednu vyučovací hodinu tématu věnuje 29 % škol, méně než jednu vyučovací hodinu 19 % škol, tři až pět vyučovacích hodin 13 % škol. Zbylé školy vyhradily pro téma LGBT+ více než pět vyučovacích hodin. V některých školách vedení škol uvádělo, že je pro ně obtížné kvantifikovat, kolik hodin je tématu věnováno, protože se to liší v různých třídách a různých ročnících. Přibližně devět z deseti ředitelů*ek škol, které téma LGBT+ do výuky zařazují, se domnívá, že je čas věnovaný tomuto tématu dostatečný. Ostatní (9 %) by tématu věnovali*ky více času.

3.4 Komentář vedení školy ke zjišťovaným tématům

Na závěr dotazníku měli* y ředitelé* ky možnost doplnit k dotazníku další informace. Část z nich upřesnila, že se v jejich případě jedná o školu pouze s 1. stupněm a z tohoto důvodu se domnívají, že se jich téma genderu a LGBT+ zatím netýká kvůli nízkému věku žactva a toto téma by zařazovali* y až později, případně se tématu věnují pouze okrajově a na obecné úrovni (tolerance a respekt k odlišnostem). To, že je problematika LGBT+ součástí obecných hodnot školy, jako je vzájemná tolerance, respekt k druhým a k jejich odlišnostem, zmiňovaly také další školy (není tedy vyčleňována jako samostatné téma). Dále vedení škol uvádělo, že se ohledně tohoto tématu přizpůsobují zájmu žactva, a pokud tedy vyvstane potřeba, přirozeně se žactvem o tématu diskutují. Někteří* ré ředitelé* ky upřesnili* y, jakým způsobem je téma do výuky ve škole zařazováno, zatímco jiní* é se domnívají, že není třeba téma genderu a LGBT+ více zdůrazňovat a přivádět k němu pozornost. Výjimečně vedení škol se zařazováním tématu do výuky nesouhlasilo či ho považovalo za ideologii. Rovněž pouze jednotky ředitelů* ek vyjádřily obavy o přístup rodičů v jejich reakce na zařazování tématu do výuky.

Vyučující

4 VYUČUJÍCÍ

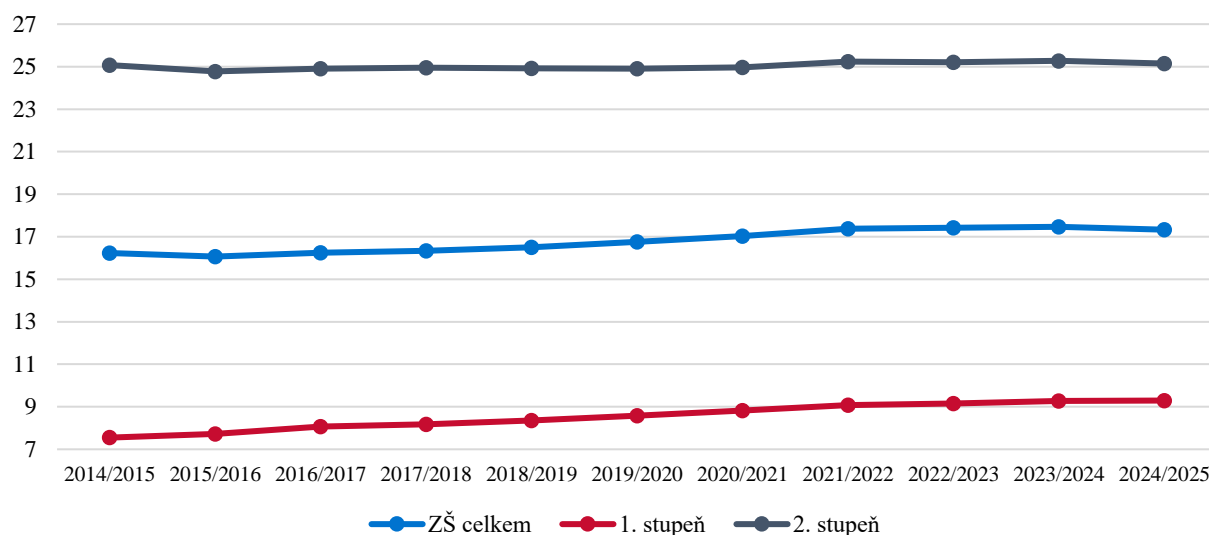
Šetření v oblasti genderu a LGBT+ se zúčastnilo 3 281 vyučujících, z toho 84 % žen, 16 % mužů a 7 vyučujících, kteří se zařadili**y* do kategorie *jiné*. Vyšší podíl mužů se zapojil v plně organizovaných školách (18 %) oproti školám jen s 1. stupněm (7 %).

TABULKA 4.1 | Pohlaví (vyučující)

Pohlaví	Podíl (v %)		
	ZŠ celkem	ZŠ jen s 1. stupněm	plně organizované ZŠ
muž	15,6	6,8	18,1
žena	84,2	92,8	81,8
jiné	0,2	0,4	0,2

GRAF 4.1 | Vývoj podílu vyučujících – mužů v ČR (v %)

Zdroj: Výkonové výkazy MŠMT

Podíl mužů v základních školách v posledních 10 letech mírně stoupá (z nejnižší hodnoty v roce 2014/2015, která činila 16,1 %, stoupl na 17,5 % ve školním roce 2023/2024), ačkoli v aktuálním školním roce trochu poklesl. Tento mírný nárůst je způsoben především nárůstem podílu mužů na prvním stupni (ze 7,6 % na 9,3 %), zatímco na druhém stupni stagnuje podíl mužů okolo 25 %¹².

Uvedené podíly mužů učitelů v základních školách potvrzují přetrvávající horizontální genderovou segregaci ve školství¹³, které je značně feminizované. Žactvo tak přichází o pohled mužské části populace, o jejich znalosti a zkušenosti, které jim mohou být z pozice vyučujícího předány.

¹² V mezinárodním srovnání se přitom jedná o podprůměrné zastoupení (např. v šetření TALIS 2018 to bylo 25 % vyučujících mužů na 2. stupni v České republice oproti 32 % v průměru zemí OECD a 31 % v průměru zemí EU, viz <https://doi.org/10.1787/888933933064>).

¹³ Nadměrné nebo naopak nedostatečné zastoupení mužů nebo žen v určitých povoláních nebo odvětvích/sectorech.

TABULKA 4.2 | Délka působení vyučujících ve školství

Délka praxe	Podíl (v %)					
	ZŠ celkem		ZŠ jen s 1. stupněm		plně organizované ZŠ	
	muži	ženy	muži	ženy	muži	ženy
0–5 let	22,5	16,8	18,8	16,7	22,9	16,9
6–10 let	23,3	17,6	12,5	18,7	24,5	17,3
11–20 let	21,6	26,2	20,8	23,3	21,6	27,1
21 let a více	32,5	39,4	47,9	41,2	31,0	38,8

Nejvíce vyučujících má více než 20letou praxi ve školství (38 %), čtvrtina z nich působí ve školství 11 až 20 let a okolo 18 % vyučujících spadá do kategorie 0 až 5 let, resp. 6 až 10 let. Podobně jako v případě ředitelů jsou vyučující muži častěji zastoupeni v kategoriích s nižší délkou praxe, rozdíly však nejsou tak výrazné a pohybují se ve všech kategoriích v rozmezí 5 % až 7 %.

4.1 Plánování výuky

První část dotazníku pro vyučující (po úvodních identifikačních otázkách) se soustředila na plánování výuky. Obsahovala otázky týkající se jak běžných učebnic, tak především materiálů a informací využívaných ve výuce zaměřených na gender, genderovou rovnost, genderově podmíněné násilí, domácí násilí, sexuální obtěžování a problematiku LGBT+.

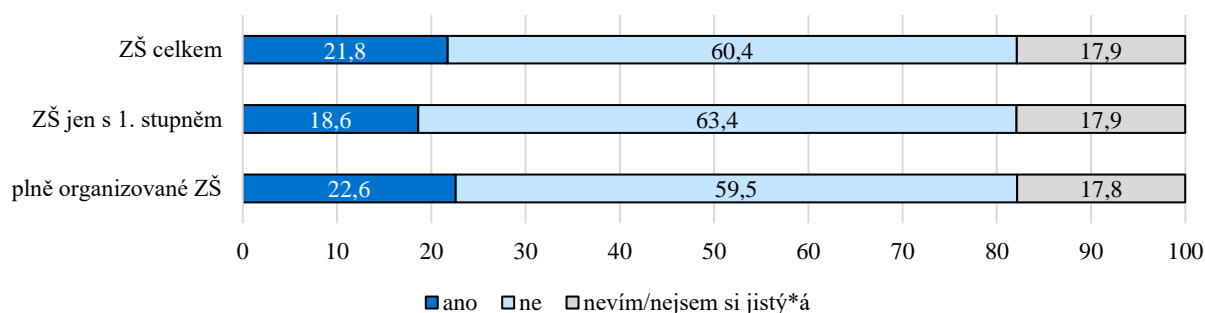
Pohlaví: Biologicky podmíněné rozdíly mezi jedinci, které zahrnují fyziologické aspekty, chromozomální nastavení či hormonální systémy.

Gender: Sociální a kulturní rozdíly mezi jedinci, které jsou naučené. Jedná se o očekávání navázané na biologické pohlaví, které je proměnlivé v místě, čase, kultuře a individuálním pojetí.

Genderové stereotypy: Spojení sady znaků s určitou sociální skupinou (např. ženy x muži), které jsou zjednodušující, generalizující, bývají bipolární a nemají přílišný vztah k realitě. Součástí stereotypů mohou být některé tradiční společenské normy a role.

Genderové role: Soubor stereotypně očekávaných zjevných i skrytých pravidel chování a jednání přisuzovaných mužům a ženám, které se pojí s různými schopnostmi, povinnostmi a odpovědnostmi.

GRAF 4.2 | Registrujete v učebnicích či jiných didaktických materiálech případné reprodukování genderově stereotypního rozdělení rolí a genderových stereotypů? – podíl vyučujících (v %)

Reprodukování stereotypního rozdělení rolí a genderových stereotypů zaregistrovala v učebnicích a jiných didaktických materiálech přibližně pětina učitelů*ek. Necelých 18 % si pak není jisto, zda něco takového zaznamenalo. Reprodukování genderových stereotypů v učebnicích si učitelé (19 %) všimají přibližně stejně často jako učitelky (22 %). Nejčastěji genderové stereotypy zaregistrovali*ny vyučující výchovy ke zdraví (30 % vyučujících) a výchovy k občanství (29 %), následováni*ny vyučujícími cizích jazyků (25 %) a českého jazyka (24 %).

Již v roce 2004 realizovalo MŠMT projekt Posuzování genderové stereotypnosti učebnic, v jehož rámci vznikl materiál *Pomůcka při posuzování genderové korektnosti učebnic*.¹⁴ Vyučujícím tak byl již v minulosti poskytnut návod, jak na učebnice z tohoto hlediska nahlížet.

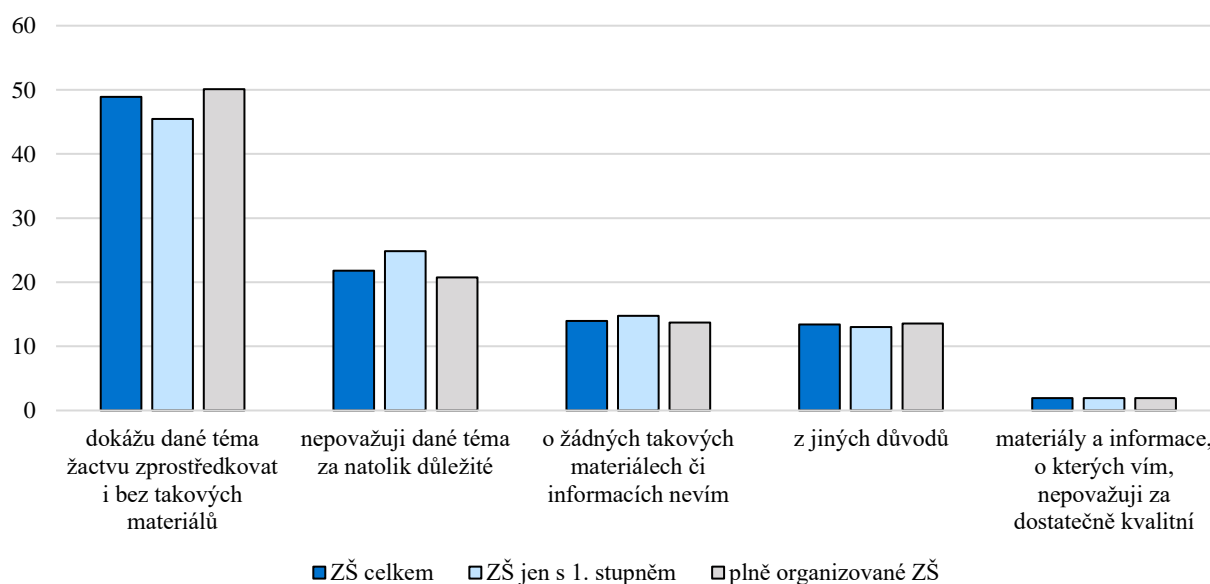
TABULKA 4.3 | Využíváte ve výuce materiály, informace a zdroje k tématům genderu a genderové rovnosti? – podíl vyučujících (v %)

Využití materiálů a informací	Podíl (v %)		
	ZŠ celkem	ZŠ jen s 1. stupněm	plně organizované ZŠ
ano, materiály a informace vytvořené státními institucemi (MŠMT, NPI, ČŠI apod.)	19,7	16,6	20,5
ano, materiály a informace vytvořené nestátními institucemi (neziskové nebo soukromé instituce)	15,4	6,8	17,8
ano, materiály a informace vytvořené naší školou (tj. mými současnými nebo minulými kolegy*yněmi)	9,7	7,8	10,2
ano, materiály a informace vytvořené jinými školami	5,7	3,1	6,3
ne, nepoužívám	62,8	73,4	59,9

Materiály, informace a zdroje k tématům genderu a genderové rovnosti využívá ve výuce 37 % vyučujících (27 % vyučujících ve školách jen s 1. stupněm a 40 % vyučujících v plně organizovaných školách). Nejčastěji jsou využívány materiály vytvořené státními institucemi (MŠMT, NPI, ČŠI) a nestátními institucemi (neziskové nebo soukromé instituce). Vlastní materiály do výuky začleňuje přibližně desetina vyučujících a materiály z jiných škol necelých 6 % vyučujících. Nejčastěji jsou materiály, informace a zdroje k tomuto tématu zařazovány ve výchově k občanství a výchově ke zdraví (66 %), ale také např. v dějepisu (49 %) a zeměpisu (44 %).

Z vyučujících, kteří ve výuce materiály, informace a zdroje k tématům genderu a genderové rovnosti používají, považuje nabídku dostupných materiálů a informací za dostatečnou přibližně polovina z nich, 35 % vyučujících neví nebo to neumí posoudit a 14 % vyučujících nabídku za dostatečnou nepovažuje. Nejvíce kriticky se k jejich nabídce stavěli*ly vyučující výchovy ke zdraví (24 % vyučujících, kteří*re nějaké materiály k tomuto tématu využívají, uvedlo, že nepovažuje jejich nabídku za dostatečnou).

GRAF 4.3 | Z jakého důvodu žádné materiály a informace k tématu genderu a genderové rovnosti nepoužíváte? – podíl vyučujících (v %)

To, proč nepoužívají materiály související s tématem genderu a genderové rovnosti, odůvodňovali*ly vyučující nejčastěji tím, že dokážou dané téma zprostředkovat i bez takových materiálů (tento důvod uvedla necelá polovina vyučujících, kteří žádné materiály nevyužívají). Přibližně pětina vyučujících nepovažuje téma za důležité a 14 % vyučujících o žádných takových materiálech či informacích neví. Nedostatečná kvalita materiálů byla

¹⁴ <https://msmt.gov.cz/vzdelavani/zakladni-vzdelavani/pomucka-pri-posuzovani-genderove-korektnosti-ucebnic>

zmiňována pouze okrajově. Jako jiné důvody byly nejčastěji uváděny nízký věk žactva – vyučující učí žáky*ne na 1. stupni (44 % vyučujících, kteří uvedli*y jiné důvody) – a zaměření vyučovaného předmětu – téma podle nich do jejich předmětu nespadá (30 %). Zhruba 9 % vyučujících se téma snaží zprostředkovat přirozenou cestou bez materiálů, pokud na téma při výuce narazí a žáci*kyně o ně mají zájem (není tedy plánovanou součástí výuky), a podobný podíl vyučujících (8 %) se s tématem ve výuce zatím nesetkal. Vyjádření, že se téma neslučuje s jejich přesvědčením nebo je nepovažují za důležité, bylo spíše výjimečné (okolo 4 % vyučujících, kteří žádné materiály k tématu genderu a genderové rovnosti nevyužívají).

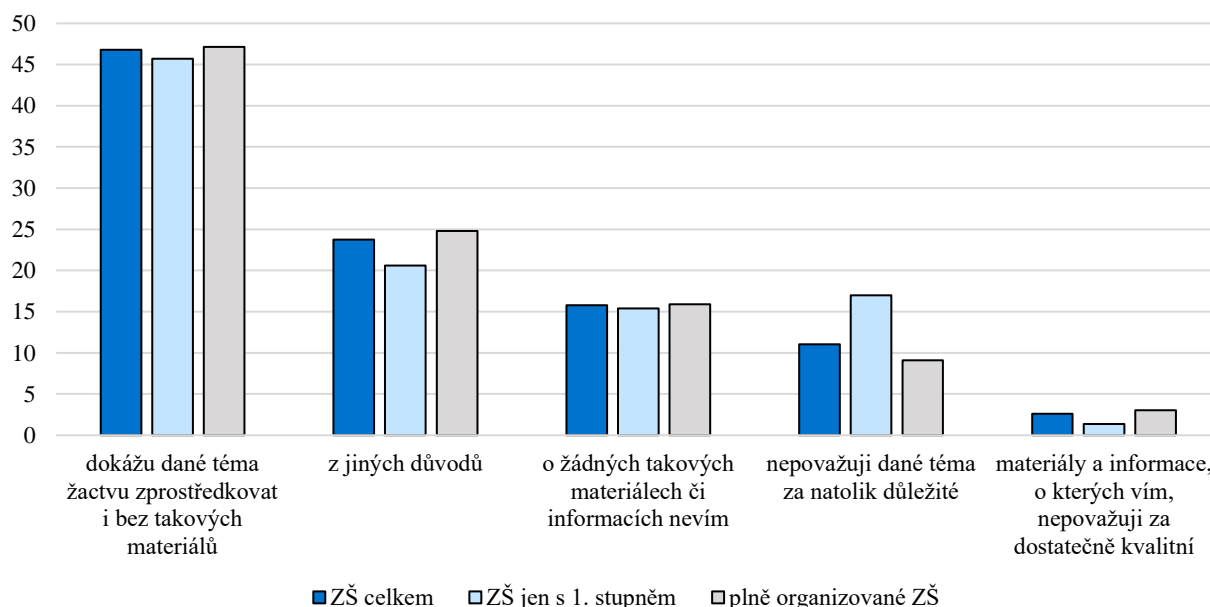
TABULKA 4.4 | Využíváte materiály, informace a zdroje k tématům genderově podmíněného násilí, domácího násilí a sexuálního obtěžování? – podíl vyučujících (v %)

Využití materiálů a informací	Podíl (v %)		
	ZŠ celkem	ZŠ jen s 1. stupněm	plně organizované ZŠ
ano, materiály a informace vytvořené státními institucemi (MŠMT, NPI, ČŠI apod.)	24,6	22,0	25,4
ano, materiály a informace vytvořené nestátními institucemi (neziskové nebo soukromé instituce)	20,5	13,9	22,3
ano, materiály a informace vytvořené naší školou (tj. mými současnými nebo minulými kolegy*ne)	9,6	8,0	10,0
ano, materiály a informace vytvořené jinými školami	5,8	3,3	6,5
ne, nepoužívám	55,7	63,8	53,5

Materiály k tématům genderově podmíněného násilí, domácího násilí a sexuálního obtěžování využívá 44 % vyučujících. Stejně jako v případě genderu a genderové nerovnosti využívá nejvyšší podíl vyučujících materiály a informace vytvořené státními institucemi (MŠMT, NPI, ČŠI apod.) a nestátními institucemi (neziskovými nebo soukromými institucemi). Materiály k tomuto tématu nejčastěji zařazují vyučující výchovy ke zdraví (74 %) a výchovy k občanství (66 %) či vyučující dějepisu (54 %).

Za dostatečné považuje materiály k tomuto tématu 53 % vyučujících, 35 % neví nebo neumí posoudit a 12 % vyučujících ohodnotilo materiály jako nedostatečné (z toho nejčastěji vyučující výchovy ke zdraví, výchovy k občanství, ale například také vyučující přírodopisu a chemie).

GRAF 4.4 | Z jakého důvodu žádné materiály a informace k tématu genderově podmíněného násilí, domácího násilí či sexuálního obtěžování nepoužíváte? – podíl vyučujících (v %)

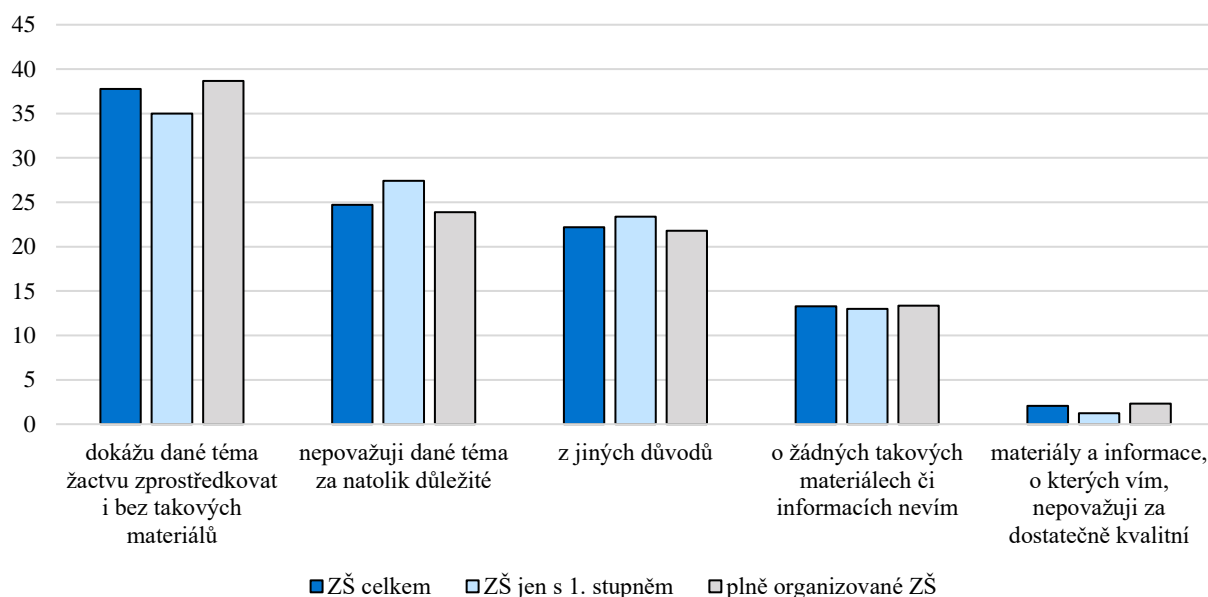
Podobně jako u předchozího tématu nejvíce vyučujících odůvodnilo nevyužívání materiálů a informací k tématu genderově podmíněného násilí, domácího násilí či sexuálního obtěžování tím, že dokážou dané téma žactvu zprostředkovat i bez materiálů (47 % vyučujících). Výrazně častěji zde však byly zmíněny jiné důvody (v podobném složení jako u tématu genderu a genderové rovnosti, tj. nízký věk žáků*yn 1. stupně, kdy se na téma dosud nenarazilo, přesvědčení, že téma nespadá do předmětu dané*ho vyučující*ho, vyučující se s tématem při výuce dosud nesetkal*a a zprostředkování tématu bez materiálů přirozenou cestou, pokud se na ně ve výuce narazí).

TABULKA 4.5 | Využíváte ve výuce materiály, informace a zdroje k tématům LGBT+? – podíl vyučujících (v %)

Využití materiálů a informací	Podíl (v %)		
	ZŠ celkem	ZŠ jen s 1. stupněm	plně organizované ZŠ
ano, materiály a informace vytvořené státními institucemi (MŠMT, NPI, ČŠI apod.)	13,1	10,7	13,7
ano, materiály a informace vytvořené nestátními institucemi (neziskové nebo soukromé instituce)	12,3	5,3	14,2
ano, materiály a informace vytvořené naší školou (tj. mými současnými nebo minulými kolegy*ny)	5,9	4,7	6,2
ano, materiály a informace vytvořené jinými školami	3,8	1,1	4,5
ne, nepoužívám	73,9	81,7	71,7

Materiály, informace a zdroje k tématu LGBT+ využívá pouze 26 % vyučujících. Pokud nějaké materiály využívají, jsou to nejčastěji materiály státních a nestátních institucí, jako v případě dvou předchozích sledovaných oblastí. Tyto materiály považuje za dostatečné 53 % vyučujících, kteří nějaké materiály ve výuce využívají. Třetina vyučujících nedokáže jejich kvalitu posoudit nebo si není jistá a nespokojenost s materiály vyjádřilo 14 % vyučujících.

Kromě výchovy ke zdraví a výchovy k občanství, kde jsou materiály k tématu LGBT+ zařazovány nejvíce (53 %, resp. 49 %), jsou využívány také vyučujícími dějepisu (37 %) a zeměpisu (36 %). Za nedostatečné tyto materiály považují nejčastěji vyučující výchovy ke zdraví a chemie (26 %) a vyučující přírodopisu (24 %) a výchovy k občanství (23 %).

GRAF 4.5 | Z jakého důvodu žádné materiály a informace k tématům LGBT+ nepoužíváte? – podíl vyučujících (v %)

Převažujícím důvodem, proč vyučující žádné materiály k tématu LGBT+ nevyužívají, bylo stejně jako v předchozích dvou případech to, že vyučující dokážou toto téma zprostředkovat i bez materiálů (38 % vyučujících, kteří*re žádné materiály nevyužívají). Současně čtvrtina z nich nepovažuje toto téma za tolik důležité. O trochu více než pětina vyučujících uvedla jiné důvody (převažují podobné oblasti jako u předchozích dvou témat – nízký věk žáků*ny na 1. stupni, téma nespadá do vyučovaného předmětu, na téma se zatím ve výuce nenarazilo nebo se probíralo okrajově a vyučující se snaží přirozeně, bez materiálů, předávat informace žactvu prostřednictvím diskusí, pokud o téma projeví zájem).

TABULKA 4.6 | Pociťujete nějaké překážky či rezistence při snaze integrovat témata ... do Vašeho vyučování? – podíl vyučujících (v %)

	genderově podmíněného násilí, domácího násilí a sexuálního obtěžování			LGBT+		
	ZŠ celkem	ZŠ jen s 1. stupněm	plně organizované ZŠ	ZŠ celkem	ZŠ jen s 1. stupněm	plně organizované ZŠ
ano, od vedení školy	0,4	0,6	0,3	0,3	0,3	0,4
ano, od kolegů	0,8	0,3	0,9	1,0	0,4	1,1
ano, od rodičů	5,2	3,3	5,7	8,4	5,3	9,2
ano, od žactva	2,6	1,0	3,1	4,9	1,6	5,8
ne	92,8	96,0	91,9	88,0	93,2	86,5

Okolo devíti desetin vyučujících nepociťuje žádné překážky při snaze integrovat témata genderově podmíněného násilí, domácího násilí, sexuálního obtěžování a LGBT+ do výuky. Mírně častěji však vyučující vnímali* y překážky v případě integrace tématu LGBT+ do výuky, a to především ze strany rodičů. Určité překážky se objevují také ze strany žactva, na druhou stranu překážky či rezistence od vedení školy nebo svých kolegů uvedlo maximálně 1 % vyučujících.

4.2 Realizace výuky

V části realizace výuky byla pozornost zaměřena na výsledky žactva podle pohlaví, situace, se kterými si vyučující neví rady v rámci témat sledovaných v tomto dotazníku, a na LGBT+ žactvo.

TABULKA 4.7 | Máte signály, informace nebo přesvědčení o rozdílu v průměrných výsledcích vzdělávání dívek a chlapců ve vaší škole? – podíl vyučujících (v %)

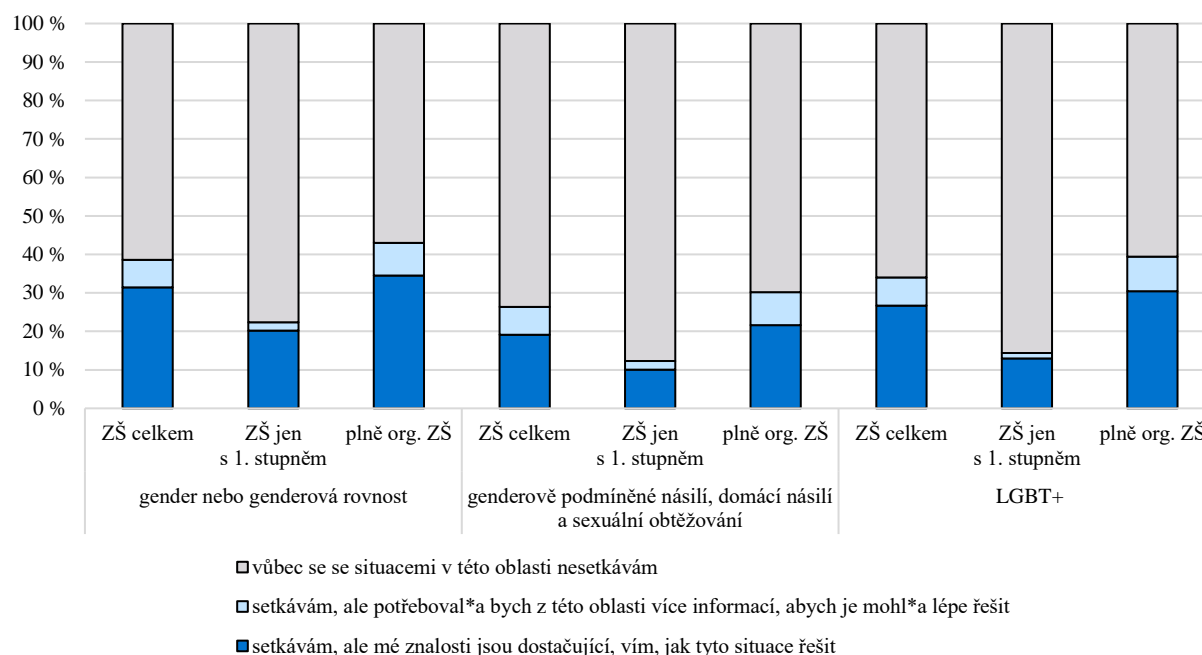
Rozdíly v průměrných výsledcích	Podíl (v %)		
	ZŠ celkem	ZŠ jen s 1. stupněm	plně organizované ZŠ
ne, takových rozdílů si nejsem vědom* a	81,9	85,4	81,0
ano, ale ne v mých předmětech	0,9	0,4	1,0
ano, například v mých předmětech	2,6	1,4	2,9
nevím / nejsem si jistý* a	14,6	12,8	15,1

Přibližně čtyři pětiny vyučujících si nejsou vědomy rozdílu v průměrných výsledcích vzdělávání dívek a chlapců ve své škole. Pouze okolo 3 % vyučujících zaznamenalo takové rozdíly, nezanedbatelná část vyučujících (15 %) si však není jistá.

Vyučující, kteří* é zaznamenali* y nějaké rozdíly mezi dívkami a chlapci, nejčastěji zmiňovali* y lepší výsledky dívek v českém jazyce a cizích jazycích a lepší výsledky chlapců v matematice a fyzice (ačkoli několik vyučujících naopak uvádělo lepší výsledky z matematiky u dívek). Často se v odpovědích objevovala také obecně celková větší snaha, pečlivost a svědomitost u dívek či jejich snadnější adaptace na školní práci na 1. stupni nebo byla zmiňována odlišná tělesná zdatnost dívek a chlapců v tělesné výchově. Výsledkům žactva v různých předmětech a gramotnostech se dále věnuje kapitola 7.

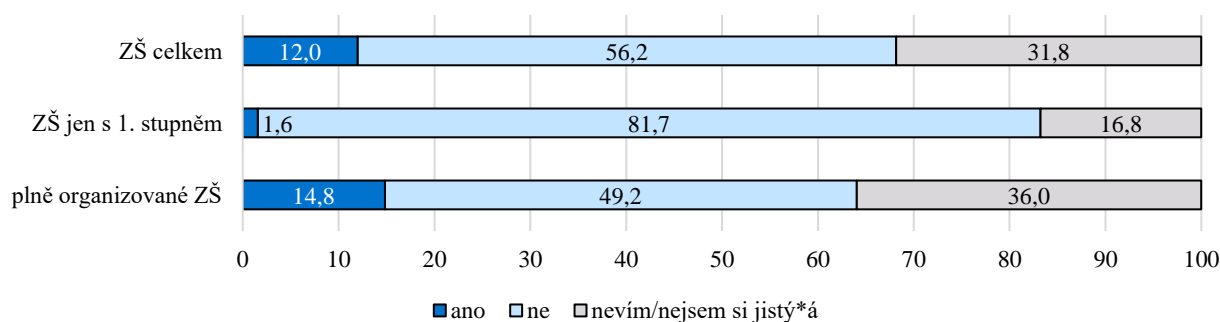
Rozdílným výsledkům chlapců a dívek se věnují asi dvě pětiny vyučujících, kteří* ré takové rozdíly zaregistrovali* y ve svých předmětech. Snaží se hledat způsoby, jak žáky* ně více motivovat, poskytují jim individualizovanou výuku (obecně všem žákům* kyním bez ohledu na pohlaví) nebo nabízejí možnost doučování.

GRAF 4.6 | Setkáváte se v rámci své pedagogické praxe se situacemi týkajícími se uvedených oblastí, se kterými si nevíte rady? – podíl vyučujících (v %)

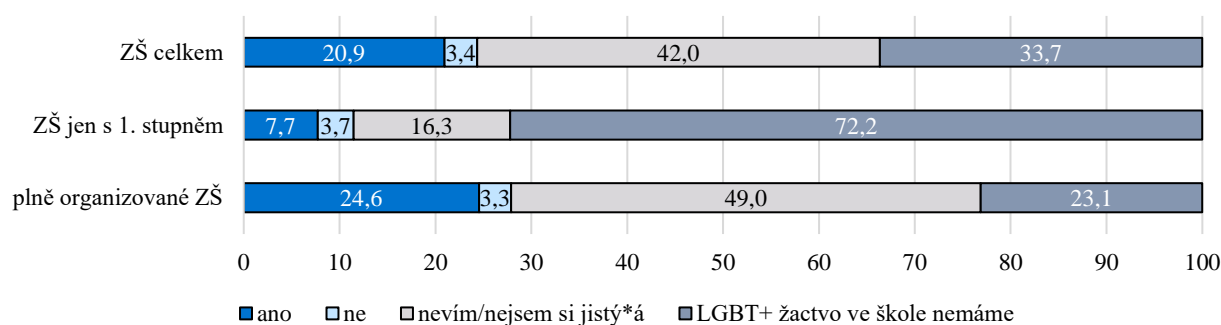

Se situacemi týkajícími se genderu nebo genderové rovnosti se ve své pedagogické praxi setkává 39 % vyučujících, nicméně pouze 7 % všech vyučujících (19 % vyučujících, kteří se s takovými situacemi setkávají) by potřebovalo více informací k jejich řešení. Rovněž 7 % všech vyučujících by uvítalo více informací pro řešení situací v oblasti genderově podmíněného násilí, domácího násilí a sexuálního obtěžování (to činí 27 % vyučujících, kteří se s takovými situacemi setkávají), přičemž celkově se s takovými situacemi setkává 26 % vyučujících. Situace v oblasti LGBT+ řešilo 34 % vyučujících a opět 7 % vyučujících by k tomu potřebovalo více informací pro jejich lepší zvládnutí (jde o 22 % vyučujících, kteří se s takovými situacemi setkávají).

GRAF 4.7 | Máte ve třídách, kde učíte, žactvo spadající do skupiny LGBT+? – podíl vyučujících (v %)

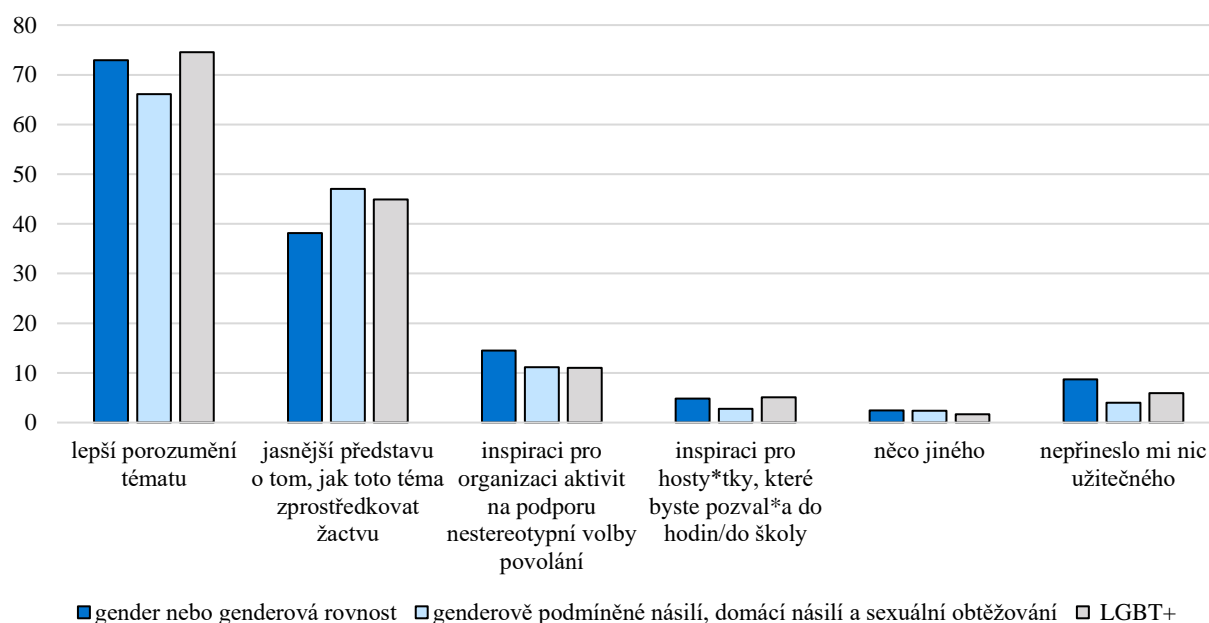
Žactvo, které spadá do skupiny LGBT+, uvedlo ve své třídě 12 % vyučujících. Takové žáky*ne zaregistrovalo ve své třídě logicky více vyučujících, kteří vyučují v plně organizovaných školách (15 %), oproti vyučujícím ze škol pouze s 1. stupněm (2 %). Značná část vyučujících (32 %) si však nebyla jistá.

GRAF 4.8 | Máte pocit, že se žactvo spadající pod LGBT+ skupinu cítí ve škole bezpečně? – podíl vyučujících (v %)

Ve školách, kde je LGBT+ žactvo, velká část vyučujících neví nebo si není jistá (63 %), zda se tato skupina žactva cítí bezpečně (42 % ze všech škol). Necelá třetina vyučujících se domnívá, že ano (21 % všech vyučujících), a 5 % vyučujících o tom přesvědčeno není (3 % všech vyučujících).

4.3 Další vzdělávání

Třetí část dotazníku pro vyučující se věnovala dalšímu vzdělávání vyučujících v oblasti genderu a genderové rovnosti, v oblasti genderově podmíněného násilí, domácího násilí a sexuálního obtěžování a v oblasti LGBT+.

GRAF 4.9 | Co vám doplňující vzdělávání v oblasti genderu a genderové rovnosti / genderově podmíněného násilí, domácího násilí a sexuálního obtěžování / LGBT+ přineslo? – podíl vyučujících (v %)

V posledních dvou letech se dalšího vzdělávání, které se týkalo genderu a genderové rovnosti, zúčastnilo 6 % vyučujících (5 % vyučujících ve školách jen s 1. stupněm a 7 % vyučujících v plně organizovaných školách). Vyučujícím, kteří*ré se takového vzdělávání zúčastnili*y, nejčastěji přineslo lepší porozumění tématu (73 %) a jasnější představu o tom, jak téma zprostředkovat žactvu (38 %). Pro 9 % vyučujících nebylo vzdělávání v oblasti genderu a genderové rovnosti dle jejich vyjádření užitečné.

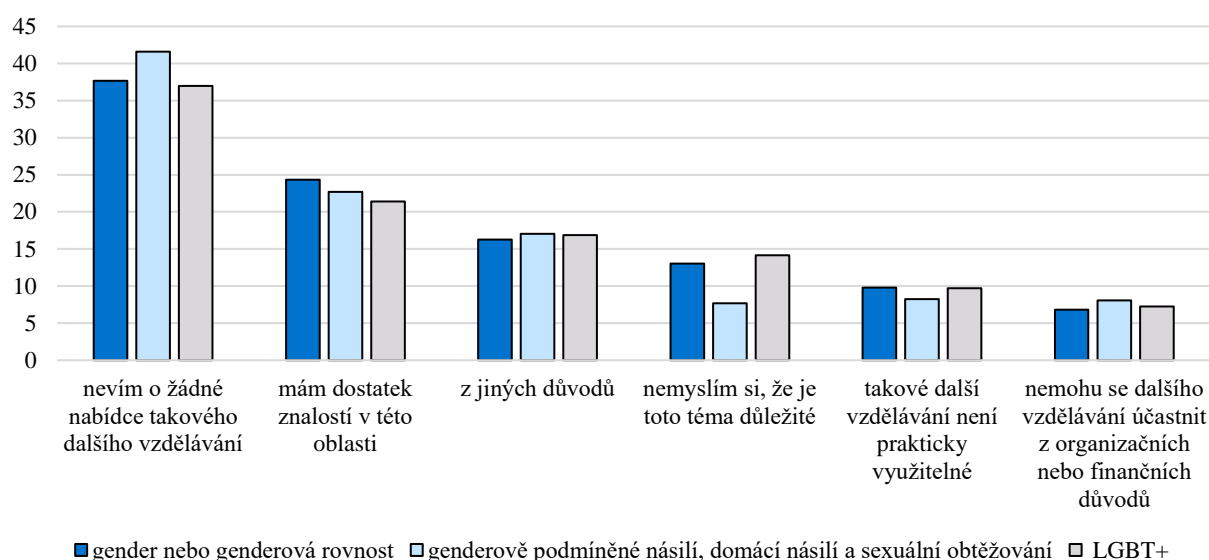
Vyučující, kteří*ré se dalšího vzdělávání v této oblasti nezúčastnili*y, odůvodnili*y svou neúčast v největší míře tím, že o žádné takové nabídky dalšího vzdělávání nevědí (38 % vyučujících, kteří*ré se žádného vzdělávání v oblasti genderu a genderové rovnosti nezúčastnili*y). Necelá čtvrtina z nich se domnívá, že má v této oblasti dostatečné znalosti. Mezi jinými důvody vyučující nejčastěji zmiňovali*y, že se nejedná o prioritu a v dalším vzdělávání dali*y přednost jiným oblastem. Dalším z uváděných jiných důvodů byla skutečnost, že se s danou problematikou ve škole dosud nesetkali*y a necítili*y tak potřebu se v těchto oblastech vzdělávat. Podobně často také vyučující upřesnili*y, že vyučují na 1. stupni a žactvo považují za nezralé pro vzdělávání v těchto oblastech. Dohromady uvedlo jiné důvody 16 % vyučujících (viz graf č. 4.10).

Do dalšího vzdělávání zaměřeného na genderově podmíněné násilí, domácí násilí či sexuální obtěžování se v posledních dvou letech zapojilo 8 % vyučujících. I v tomto případě vyučujícím přineslo především lepší porozumění tématu (66 %) a jasnější představu, jak toto téma zprostředkovat žactvu (47 %).

Více než dvě pětiny vyučujících, kteří*re se vzdělávání v tomto tématu neúčastnili*y, o žádné takové nabídky v oblasti genderově podmíněného násilí, domácího násilí či sexuálního obtěžování neví a 23 % vyučujících deklarovalo dostatek znalostí v této oblasti. Uváděné jiné důvody byly shodné jako v případě genderu a genderové rovnosti (vzdělávání v této oblasti není prioritou, vyučující se s ním zatím nesetkali*y nebo vyučují žactvo na 1. stupni, pro které považují téma za nevhodné).

Ve třetí sledované oblasti, kterou je LGBT+, se v posledních letech vzdělávala pouhá 4 % vyučujících, přičemž většina z nich (72 %) působí ve školách, které nějaký*ké LGBT+ žáci*kyně navštěvují). I pro tuto oblast platí výše uvedená zjištění – vzdělávání v této oblasti přineslo především lepší porozumění tématu, zatímco důvody neúčasti představovala absence povědomí o takovém dalším vzdělávání, dostatek znalostí v této oblasti a jiné výše upřesněné důvody. Nezanedbatelný podíl vyučujících (14 %) si nemyslí, že je toto téma natolik důležité, aby bylo zmiňováno ve výuce.

GRAF 4.10 | Z jakého důvodu jste se dalšího vzdělávání k tomuto tématu neúčastnil*a? – podíl vyučujících (v %)

4.4 Komentář vyučujících ke zjišťovaným tématům

Stejně jako vedení školy mohli*y vyučující na konci dotazníku doplnit jakýkoli komentář ke zjišťované problematice. Tuto možnost využilo 11 % vyučujících. Nejčastěji upřesnili*y, že vyučují ve škole pouze s 1. stupněm, kde se s uvedenými tématy téměř nesetkávají, a pokud ano, tak pouze okrajově. Podle některých zjišťovaná problematika patří spíše na 2. stupeň, případně až na střední školu. Část vyučujících témata kritizovala a nemyslí si, že je potřeba je ve výuce zdůrazňovat, a část je nepovažuje za důležitá. Podobný podíl vyučujících doplnil, že se s uvedenými tématy ve výuce dosud nesetkal. Dále vyučující uváděli*y, že vedou žáky*ne obecně k toleranci a respektování odlišností, jini pak, že není třeba téma vyvyšovat nad ostatní (téma je podle nich příliš medializováno).

A decorative horizontal bar consisting of a long grey rectangle on the left, a large white number '5' with a thin black outline in the center, and a shorter grey rectangle on the right.

5

Výchovní*é poradci*kyně

5 VÝCHOVNÍ*É PORADCI*KYNĚ

Volbu povolání ovlivňuje mnoho různých faktorů, které na žáky*ně působí (škola, rodina, kamarádi*ky, sociální média). Mnohdy se do nich promítají genderové stereotypy, tj. společenská očekávání toho, jaká povolání by měly vykonávat ženy a jaká muži. Na trhu práce pak dochází k vertikální i horizontální genderové segregaci (tj. nerovné zastoupení žen v rozhodovacích pozicích a vznik tzv. feminizovaných a maskulinizovaných povolání¹⁵).

Cílem dotazníku pro výchovného*ou poradce*kyni bylo zmapovat aktuální stav kariérového poradenství v oblasti nestereotypní volby povolání. Na úvod jsou představeny základní charakteristiky 528 výchovných poradců*kyň¹⁶, kteří*ré se zapojili*y do šetření.

Nestereotypní volba povolání: skutečně svobodná volba povolání na základě schopností a dovedností bez vlivu stereotypů a předsudků a očekávaných genderově stereotypních rolí.

TABULKA 5.1 | Pohlaví výchovné*ho poradce*kyně

Pohlaví	Podíl (v %)		
	ZŠ celkem	ZŠ jen s 1. stupněm	plně organizované ZŠ
muž	9,1	5,2	10,7
žena	90,9	94,8	89,3
jiné	0,0	0,0	0,0

Pozici výchovné*ho poradce*kyně zastávají v devíti desetinách případů ženy. Zastoupení mužů mezi výchovnými poradci je tak zhruba o 7 % nižší, než by odpovídalo populaci učitelů. Na školách pouze s 1. stupněm je podíl žen mezi výchovnými poradkyněmi ještě mírně vyšší. Současně zde pozici výchovné*ho poradce*kyně často (v 55 % případů) vykonávají samotní*é ředitelé*ky.

TABULKA 5.2 | Další zastávané pozice výchovné*ho poradce*kyně ve škole

Pozice	Podíl (v %)		
	ZŠ celkem	ZŠ jen s 1. stupněm	plně organizované ZŠ
ředitel*ka	17,9	54,9	2,5
zástupce*kyně ředitele*ky	17,3	8,5	21,0
vyučující	77,3	54,9	86,6
školní psycholog*žka	0,6	1,3	0,3
školní metodik*čka prevence	8,1	16,3	4,6

V plně organizovaných školách se výchovní*é poradci*kyně rekrutují nejčastěji z řad vyučujících a pětina z nich je současně zástupci*kyněmi ředitele*ky školy.

¹⁵ Pracovní trh je rozdělen na sektory, ve kterých se koncentrují ženy nebo muži, a toto členění je doprovázeno odlišnou prestiží daného sektoru a odlišným finančním ohodnocením.

¹⁶ Vzhledem k tomu, že za každou školu odpovídal*a pouze jeden*jedna výchovný*á poradce*kyně, jsou v textu výsledky interpretovány buď z pohledu výchovných poradců*kyň, nebo je používáno slovo „škola“.

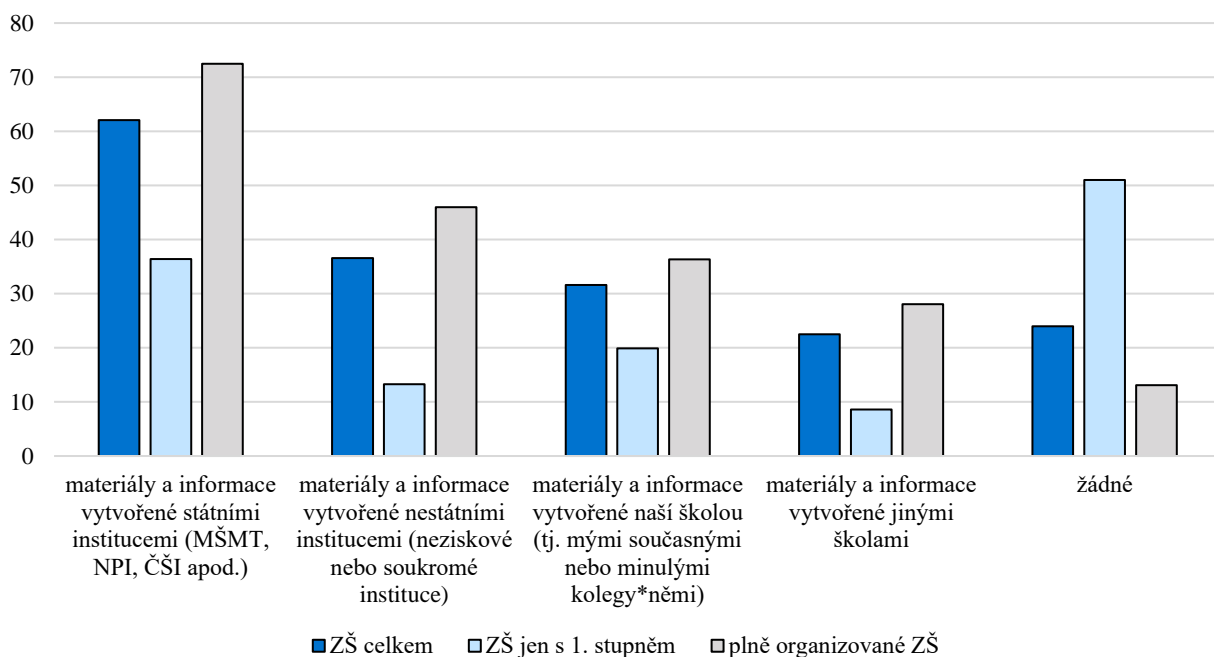
TABULKA 5.3 | Délka působení výchovné*ho poradce*kyně ve školství

Pozice	Podíl (v %)		
	ZŠ celkem	ZŠ jen s 1. stupněm	plně organizované ZŠ
0–5 let	4,6	6,6	3,7
6–10 let	9,5	7,2	10,4
11–20 let	21,8	22,4	21,6
21 let a více	64,1	63,8	64,3

Téměř dvě třetiny výchovných poradců*kyň působí ve školství déle než 20 let, přibližně pětina výchovných poradců*kyň pak mezi 11 až 20 lety. Ze srovnání s délkou působení učitelů*ek vyplývá, že výchovnými poradci*kyněmi se ve větší míře stávají zkušení učitelé*ky, tj. s delší praxí ve školství.

5.1 Kariérové poradenství

V rámci kariérového poradenství bylo zjišťováno, zda a jaké používá výchovný*ná poradce*kyně materiály k tématu nestereotypní volby povolání, jak je s nimi spokojen*a, případně proč žádné nepoužívá. Rovněž bylo sledováno, jakým způsobem toto téma zprostředkovává žactvu a zda nenarazí na nějaké překážky, pokud toto téma ve škole představuje.

GRAF 5.1 | Jaké materiály, informace a zdroje k tématu nestereotypní volby povolání používáte? – podíl výchovných poradců*kyň (v %)

Materiály, informace a zdroje k tématu nestereotypní volby povolání používá 76 % výchovných poradců*kyň. V případě škol jen s 1. stupněm je to přibližně polovina, v plně organizovaných základních školách pak 87 % výchovných poradců*kyň. Nejčastěji se jedná o materiály vytvořené státními institucemi (MŠMT, NPI, ČŠI apod.)¹⁷. V necelé polovině plně organizovaných škol jsou to pak také materiály nestátních institucí (neziskové organizace nebo soukromé instituce). Vlastní školní materiály využívá více než třetina plně organizovaných škol.

¹⁷ Organizace Gender Studies např. v roce 2019 vydala v rámci projektu MŠMT aktualizovanou metodickou příručku *Volba povolání bez předsudků*.

TABULKA 5.4 | Považujete nabídku dostupných materiálů a informací k tématu nestereotypní volby povolání za dostatečnou? – podíl výchovných poradců*kyň (v %)

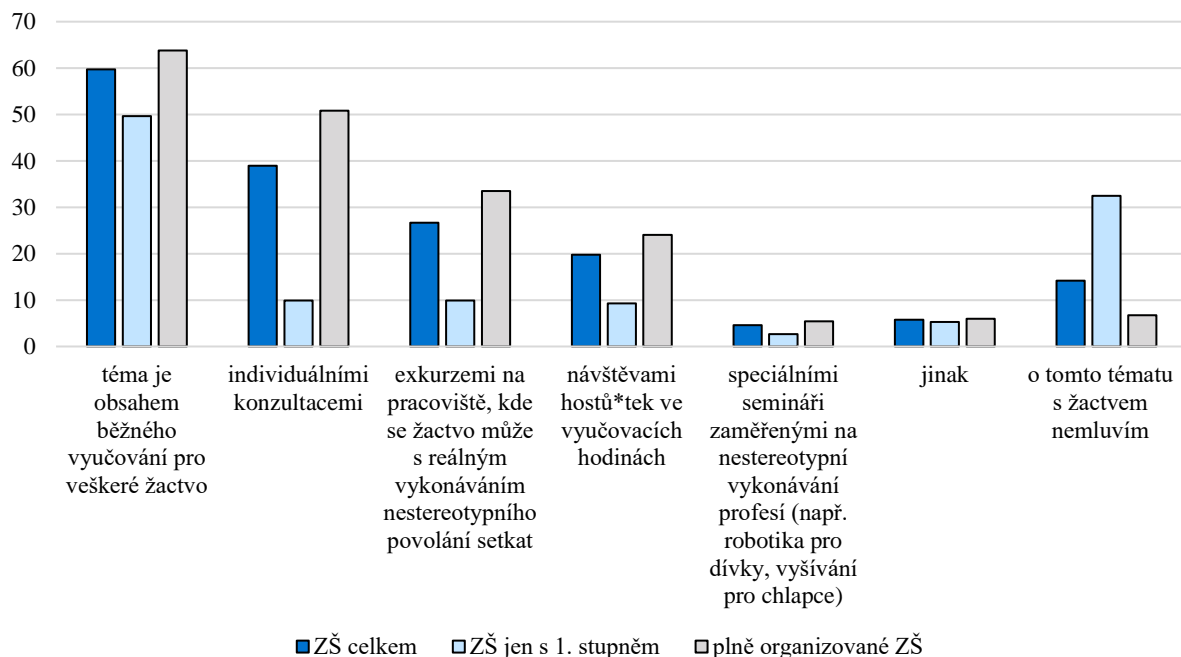
Dostatečnost nabídky	Podíl (v %)		
	ZŠ celkem	ZŠ jen s 1.stupněm	plně organizované ZŠ
ano	49,9	59,5	47,2
ne	13,5	5,4	16,1
nevím / neumím posoudit	36,6	35,1	36,7

Nabídku výše uvedených materiálů a informací k tématu nestereotypní volby povolání považuje za dostatečnou přibližně polovina výchovných poradců*kyň, kteří*re nějaké materiály využívají. Okolo 37 % výchovných poradců*kyň neví nebo ji neumí posoudit a za nedostatečnou ji považuje pouze 14 % výchovných poradců*kyň.

TABULKA 5.5 | Z jakého důvodu žádné materiály a informace k tématu nestereotypní volby povolání nepoužíváte? – podíl výchovných poradců*kyň (v %)

Důvody	Podíl (v %)		
	ZŠ celkem	ZŠ jen s 1. stupněm	plně organizované ZŠ
o žádných takových materiálech či informacích nevím	12,8	5,3	24,5
materiály a informace, o kterých vím, nepovažuji za dostatečně kvalitní	0,8	0,0	2,0
dokážu dané téma žactvu zprostředkovat i bez takových materiálů	29,6	19,7	44,9
nepovažuji dané téma za natolik důležité	9,6	9,2	10,2
z jiných důvodů (např. ZŠ s 1. stupněm, tématu se věnuje kariérový poradce)	47,2	65,8	18,4

Nejčastěji uváděným důvodem nevyužívání žádných materiálů bylo v plně organizovaných školách tvrzení, že výchovní*né poradci*kyně dokážou dané téma žactvu zprostředkovat i bez takových materiálů (45 %), čtvrtina z nich o žádných takových materiálech neví. Ve školách pouze s 1. stupněm pak dvě třetiny výchovných poradců*kyň upřesnily, že jsou neúplnou školou, a proto se jich téma volby povolání zatím přímo netýká.

GRAF 5.2 | Jak zprostředkováváte téma nestereotypní volby povolání (ať už toto téma takto pojmenujete, nebo ne) žactvu? – podíl výchovných poradců*kyň (v %)

V plně organizovaných školách o tématu nestereotypní volby povolání nemluví 7 % výchovných poradců*kyň. Ve školách pouze s 1. stupněm je to přibližně třetina.

Ve školách, kde se tomuto tématu věnují, tak činí nejčastěji v rámci běžné výuky a často také prostřednictvím individuálních konzultací. Exkurze na pracoviště, kde je možné se s nestereotypním výkonem povolání setkat,

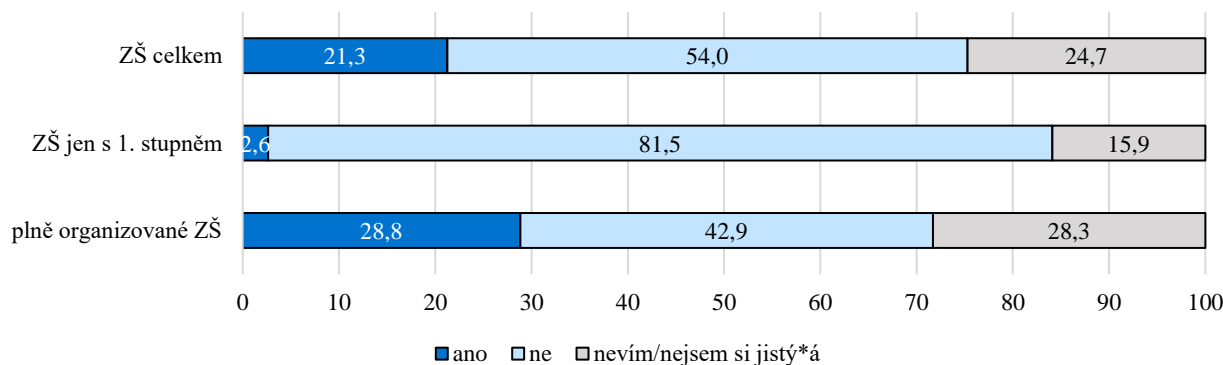
organizuje třetina plně organizovaných škol a hosty*ky do výuky si zve přibližně čtvrtina úplných škol. Mezi jinými uváděnými způsoby byly například projekty, projektová výuka, kroužky nebo diskuse podle zájmu žactva.

TABULKA 5.6 | Pociťujete nějaké překážky či rezistence při snaze představit a podporovat nestereotypní volbu povolání na vaší škole? – podíl výchovných poradců*kyň (v %)

Překážky	Podíl (v %)		
	ZŠ celkem	ZŠ jen s 1. stupněm	plně organizované ZŠ
ano, od vedení školy	0,0	0,0	0,0
ano, od kolegů	0,8	0,0	1,1
ano, od rodičů	3,6	0,7	4,8
ano, od žactva	1,5	0,7	1,9
ne	95,6	98,7	94,4

Většina výchovných poradců*kyň se neseťká s žádnými překážkami při snaze představit a podporovat nestereotypní volbu povolání. Překážky ze strany rodičů vnímá 5 % výchovných poradců*kyň v plně organizovaných školách a necelá 2 % výchovných poradců*kyň spatřuje překážky na straně žactva.

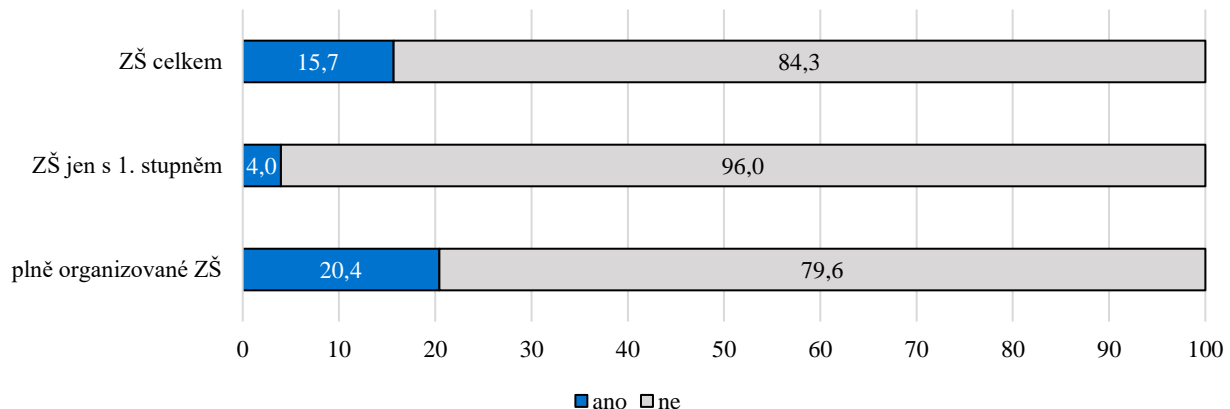
GRAF 5.3 | Setkal*a jste se v posledních pěti letech s případy nestereotypní volby povolání ze strany žactva? – podíl výchovných poradců*kyň (v %)

S reálnými případy nestereotypní volby povolání ze strany žactva se v posledních pěti letech setkala přibližně pětina výchovných poradců (v plně organizovaných školách 29 % výchovných poradců). U dívek se nejčastěji jednalo o přihlášky na obor automechanik, elektrikář a na IT obory a další technické či strojní obory. Chlapci si podávali přihlášky na obor zdravotní nebo všeobecná sestra, kadeřník a předškolní nebo mimoškolní pedagogika. Více informací o vzdělanostních aspiracích a volbě povolání je uvedeno v kapitole 6.

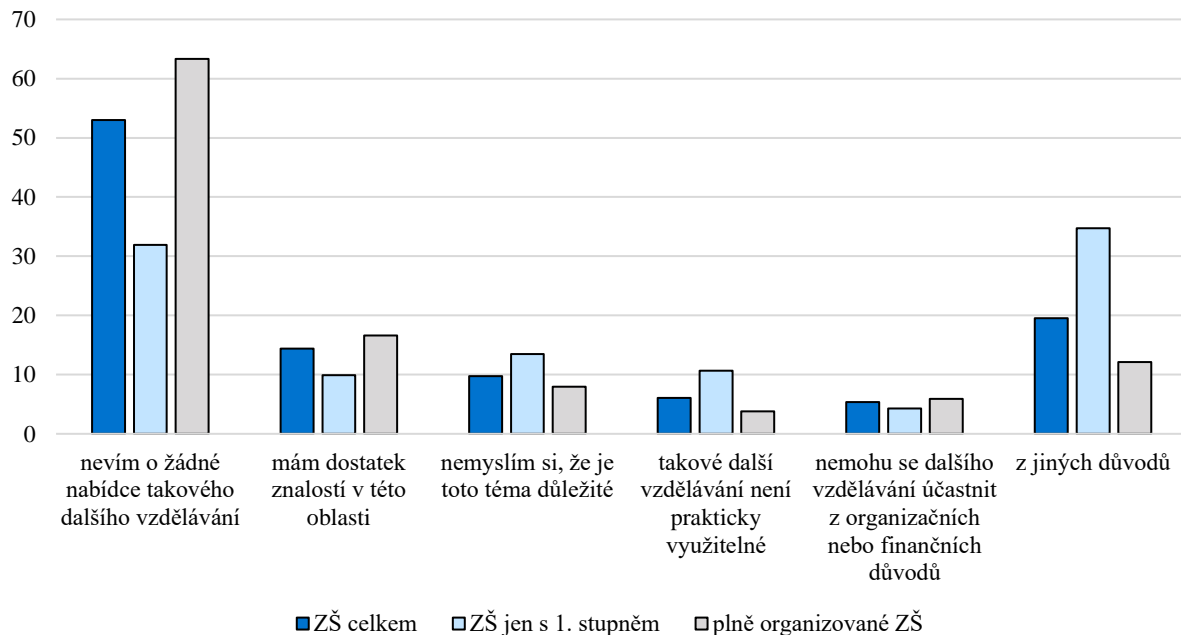
5.2 Další vzdělávání

Přestože je povědomí o tématu nestereotypní volby povolání podle výše zjištěných údajů poměrně rozšířené, dalšího vzdělávání, které zahrnovalo i nestereotypní volbu povolání, se v posledních dvou letech zúčastnil pouze malý podíl výchovných poradců*kyň (16 %); v plně organizovaných školách to byla pětina výchovných poradců*kyň, ve školách jen s 1. stupněm pouze 4 % výchovných poradců*kyň.

GRAF 5.4 | Zúčastnil*a jste se v posledních dvou letech dalšího vzdělávání (např. DVPP), které se týkalo i tématu nestereotypní volby povolání? – podíl výchovných poradců*kyň (v %)

Ačkoli je míra účasti v dalším vzdělávání důležitým ukazatelem, je potřeba sledovat také jeho přínosnost či případné překážky, které účasti v dalším vzdělávání brání.

Výchovným poradcům*kyním, kteří*ré se dalšího vzdělávání v oblasti nestereotypní volby povolání zúčastnili*y, přineslo toto vzdělávání především inspiraci pro organizaci aktivit na podporu nestereotypní volby povolání (66 %) a jasnější představu o tom, jak toto téma zprostředkovat žactvu (61 %). Přibližně polovina výchovných poradců*kyň uvedla také lepší porozumění tématu. Inspirací, jaké hosty*ky by pozvali*y do hodin / do školy, bylo další vzdělávání pro 11 % výchovných poradců*kyň. Za neúčinné považovala další vzdělávání v této oblasti pouze jedna výchovná poradkyně.

GRAF 5.5 | Z jakých důvodů jste se dalšího vzdělávání v oblasti nestereotypní volby povolání neúčastnil*a? – podíl výchovných poradců*kyň (v %)

Více než polovina výchovných poradců*kyň se dalšího vzdělávání, které by zahrnovalo i nestereotypní volbu povolání, nezúčastnila, protože o žádné nabídce takového dalšího vzdělávání neví. U škol pouze s 1. stupněm to bylo převážně z jiného důvodu – neúplné organizace školy, kdy se jich volba povolání přímo netýká z důvodu nízkého věku žactva. U plně organizovaných škol byly mezi jinými důvody zmiňovány skutečnosti související s působením ve škole (návrat z rodičovské dovolené, plánovaný odchod do důchodu či krátké období strávené ve školství) či organizací práce ve škole (téma má na starosti kariérový*á poradce*kyně či školní metodik*čka prevence). Pro některé výchovné poradce*kyně toto téma není nedůležité, ale nepatří mezi priority. Dostatek znalostí v oblasti nestereotypní volby povolání jako důvod, proč se nezúčastnili*y dalšího takového vzdělávání, deklarovalo 17 % výchovných poradců*kyň v plně organizovaných školách.

5.3 Komentář výchovných poradců*kyň ke zjišťovaným tématům

Na závěr měli*y i výchovní poradci*kyně možnost vyjádřit se k právě dokončenému dotazníku či obecně k tématu. Část z nich znovu upřesnila, že působí ve škole pouze s 1. stupněm a téma volby povolání se jich netýká. Jiní*é uvedli*y, že podporují všechny žáky*ně bez rozdílu a žáci*kyně mají svobodnou volbu zvolit si jakýkoli obor. Někteří*ré výchovní*é poradci*kyně by uvítali*y podněty a vzdělávání v této oblasti, zatímco jiní*é nemají potřebu téma jakkoli vyzdvihovat. Několik výchovných poradců*kyň doplnilo svůj názor, že větší vliv na volbu povolání má rodina a kamarádi, nikoli škola.

6

Školní metodický
prevence

6 ŠKOLNÍ METODIKŮ*ČKY PREVENCE

Do šetření na téma gender a LGBT+ se zapojilo celkem 543 školních metodiků*ček prevence¹⁸. Nejčastěji se jednalo o ženy, v plně organizovaných školách pak muži představovali 14 %. Muži jsou na pozici školního metodika prevence zastoupeni přibližně o 3 % méně, než činí jejich zastoupení v populaci učitelů.

TABULKA 6.1 | Pohlaví (školní metodiků*čka prevence)

Pohlaví	Podíl (v %)		
	ZŠ celkem	ZŠ jen s 1. stupněm	plně organizované ZŠ
muž	12,2	8,5	13,8
žena	87,6	91,5	85,9
jiné	0,2	0,0	0,3

TABULKA 6.2 | Další zastávané pozice školních metodiků*ček prevence ve škole

Pozice	Podíl (v %)		
	ZŠ celkem	ZŠ jen s 1. stupněm	plně organizované ZŠ
ředitel*ka	10,9	28,0	3,2
zástupce*kyně ředitele*ky	11,8	9,1	13,0
vyučující	82,0	75,6	84,9
školní psycholog*žka	0,7	0,6	0,8
kariérní či výchovný poradce*kyně	8,8	9,8	8,4

V největší míře jsou do funkce školního metodika*čky prevence stanoveni*y učitelé*ky, ve 12 % pak zástupci*kyně ředitele*ky školy a v 11 % škol ředitele*ky (k tomu dochází zejména v neúplných školách jen s 1. stupněm, kde ředitel*ka často současně plní funkci školního metodika*čky prevence i výchovného poradce*kyně).

TABULKA 6.3 | Délka působení školních metodiků*ček prevence ve školství

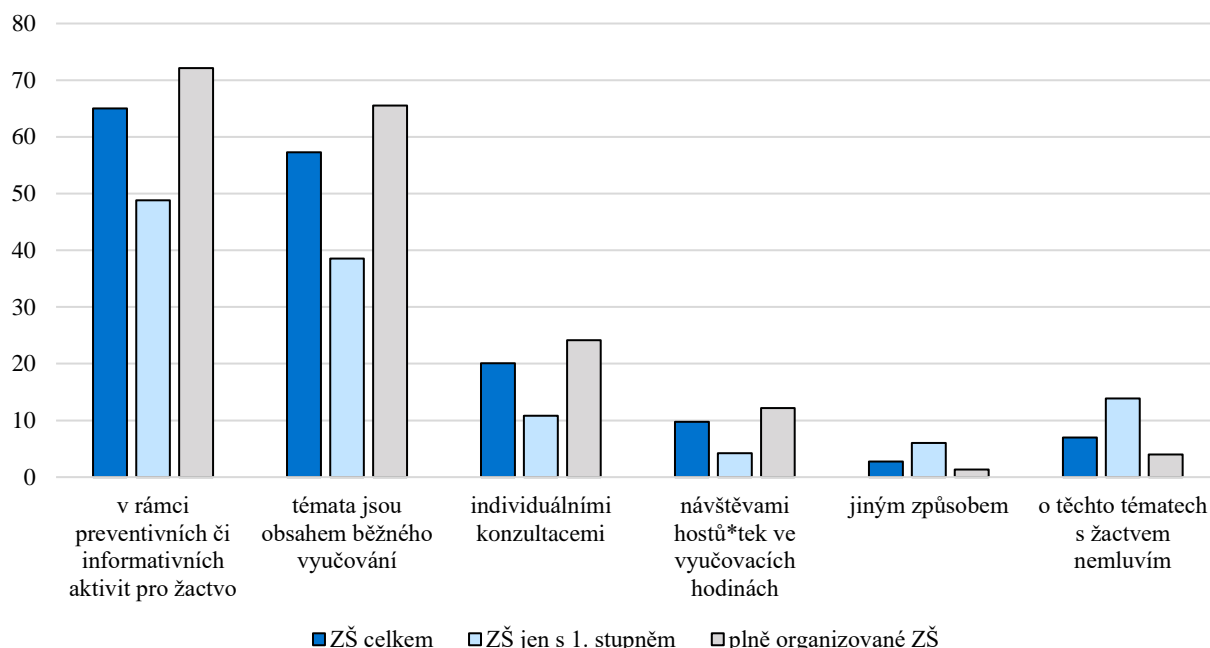
Délka praxe	Podíl (v %)		
	ZŠ celkem	ZŠ jen s 1. stupněm	plně organizované ZŠ
0–5 let	9,8	7,2	10,9
6–10 let	13,4	14,5	13,0
11–20 let	27,4	25,3	28,4
21 let a více	49,4	53,0	47,7

Přibližně polovina školních metodiků*ček prevence má více než 20letou praxi ve školství, významná část (27 %) působí ve školství mezi 11 až 20 lety. Školních metodiků*ček prevence s praxí do 5 let je jen necelá desetina. V porovnání s populací vyučujících je tedy patrné, že školními metodiky*čkami prevence se stávají zkušení*né vyučující, kteří*ré mají ve školství delší praxi.

6.1 Prevence genderově podmíněného násilí

První ze sledovaných oblastí v dotazníku pro školní metodiky*čky prevence bylo genderově podmíněné násilí, domácí násilí a sexuální obtěžování (definice viz kapitola 2.2 Nežádoucí incidenty).

¹⁸ Vzhledem k tomu, že za každou školu odpovídal*a pouze jeden*jedna školní metodik*metodička prevence, jsou v textu výsledky interpretovány buď z pohledu školních metodiků*ček prevence, nebo je používáno slovo „škola“.

GRAF 1 | Jakým způsobem zprostředkováváte téma genderově podmíněného násilí, domácího násilí a sexuálního obtěžování žactvu? – podíl školních metodiků*ček prevence (v %)

Většina škol téma genderově podmíněného násilí, domácího násilí a sexuálního obtěžování žactvu nějakým způsobem zprostředkovává. Celkově se mu nevěnuje pouze 7 % školních metodiků*ček prevence, vyšší podíl byl zaznamenán ve školách pouze s 1. stupněm (14 %).

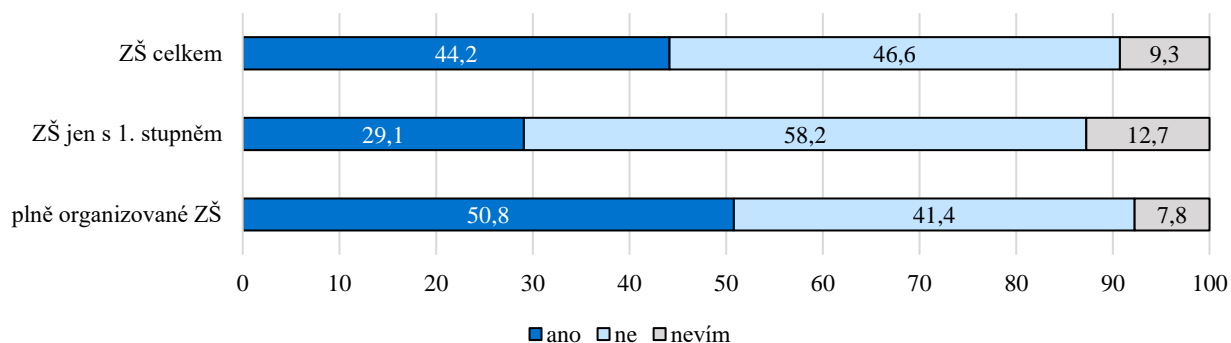
Nejčastěji je téma zprostředkováno formou preventivních nebo informativních aktivit (65 %), ve velké míře jsou uvedena témata také obsahem běžné výuky (57 %). V rámci individuálních konzultací je téma řešeno v pětině škol a přibližně desetina škol si zve hosty*tky na toto téma. Mezi jinými způsoby byly uváděny diskuse podle zájmu žactva a skupinové rozhovory či probírání tématu v rámci třídnických hodin.

TABULKA 6.4 | Pro které typy genderově podmíněného násilí, domácího násilí a sexuálního obtěžování má škola nastavený jednotný postup, kterým se řídí v případě jejich výskytu a následného řešení? – podíl školních metodiků*ček prevence (v %)

Jednotný postup	Podíl (v %)		
	ZŠ celkem	ZŠ jen s 1. stupněm	plně organizované ZŠ
pro incidenty domácího násilí	54,5	34,8	63,2
pro incidenty sexuálního obtěžování	44,7	25,0	53,3
škola žádný takový jednotný postup nastavený nemá	29,1	48,8	20,5
pro incidenty genderově podmíněného násilí	18,4	9,8	22,1
nevím / nejsem si jistý*á	11,1	11,6	10,9

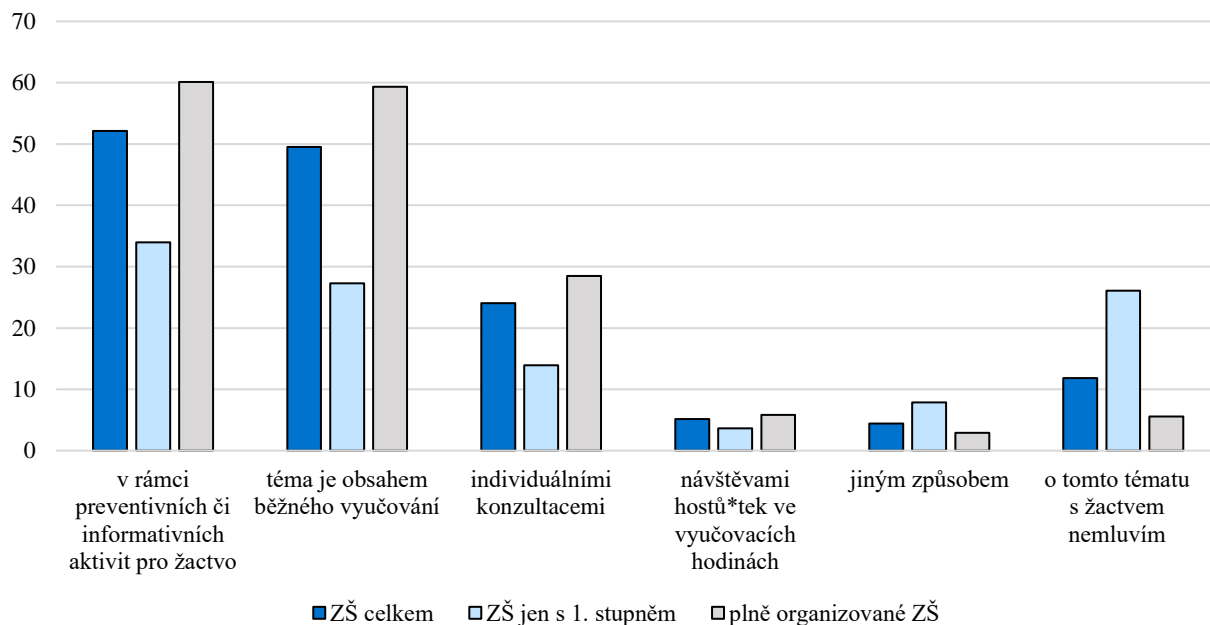
Jednotné postupy, kterými se škola řídí v případě výskytu a následného řešení genderově podmíněného násilí, domácího násilí a sexuálního obtěžování, nejsou stanoveny na všech školách – zhruba dvě pětiny škol žádný takový stanovený postup nemají nebo si ho školní metodik*čka prevence není vědom*a. Pokud škola nějaký takový postup stanovený má, pak jde nejčastěji o postupy řešení incidentů domácího násilí a sexuálního obtěžování.

GRAF 6.2 | Spolupracuje vaše škola při řešení případů výskytu a řešení incidentů genderově podmíněné šikany, genderově podmíněného a sexuálního násilí, domácího násilí s externími organizacemi/institucemi? – podíl školních metodiků*ček prevence (v %)

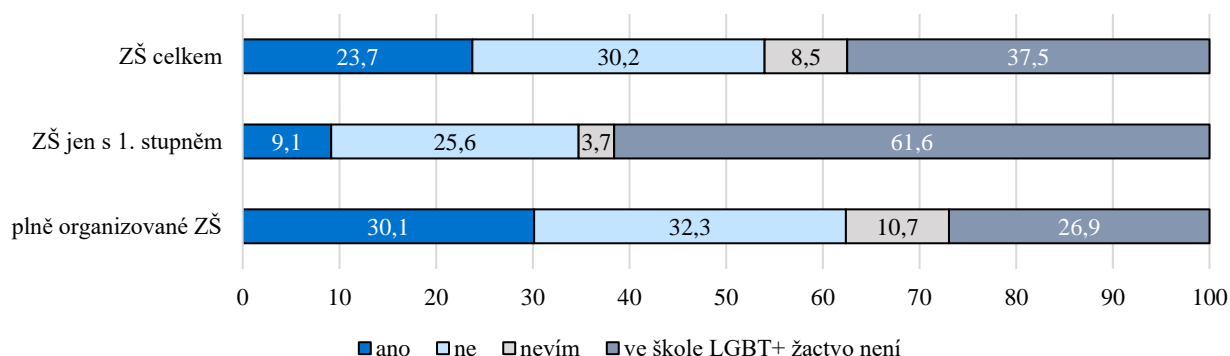

Při řešení případů výskytu a incidentů genderově podmíněné šikany, genderově podmíněného násilí, sexuálního násilí a domácího násilí spolupracuje s externími organizacemi 44 % škol (29 % škol jen s 1. stupněm, 51 % plně organizovaných škol). Přibližně polovina škol, které spolupracují s externími organizacemi, spolupracují s OSPOD, dvě pětiny škol s Policií České republiky a třetina škol s neziskovými organizacemi (např. Jules a Jim z. ú., Konsent z. s., Locika z. ú.), poradnami pro primární prevenci a centry pro další vzdělávání pedagogických pracovníků. Čtvrtina škol pak uváděla spolupráci se školskými poradenskými zařízeními a zejména metodiky*čkami prevence, kteří*ré působí v pedagogicko-psychologických poradnách. Někteří*ré metodiků*čeky prevence upřesnili*y, že dosud žádné takové incidenty neřešili*y, a uvedli*y organizace, na které by se obrátili*y, pokud by taková situace nastala (tyto organizace mají školy uvedeny v krizovém plánu).

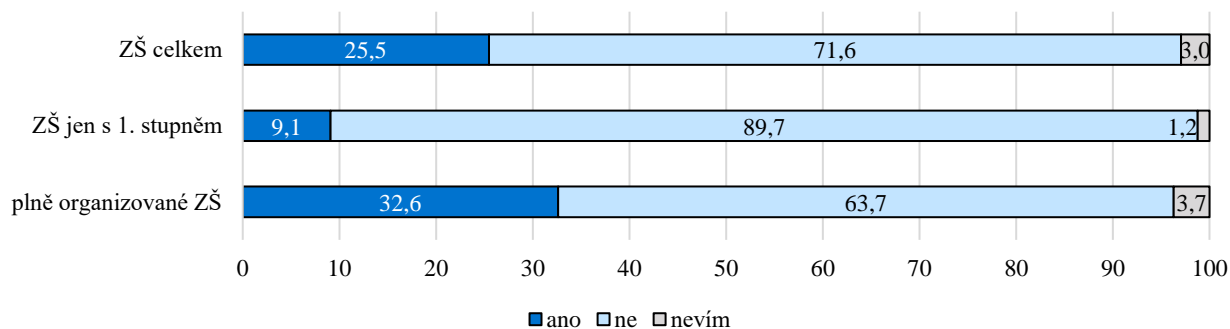
GRAF 6.3 | Jakým způsobem zprostředkováváte téma LGBT+ žactvu? – podíl školních metodiků*ček prevence (v %)

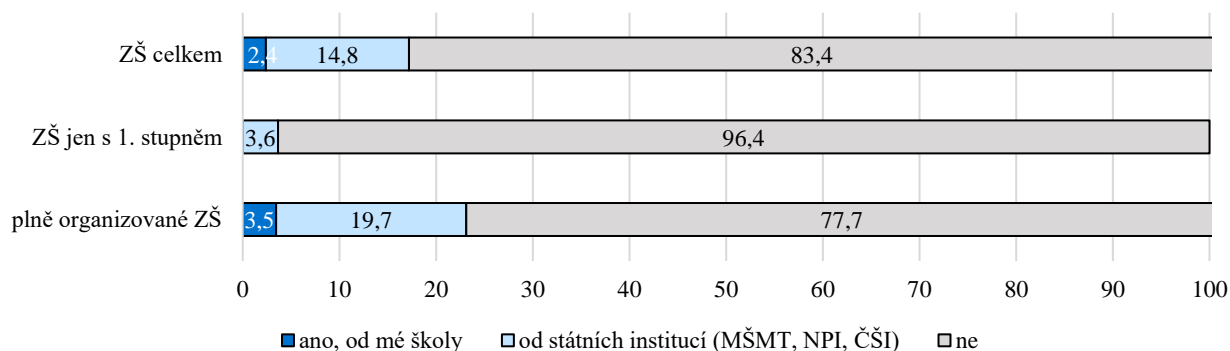
Jak bylo již patrné z odpovědí ředitelů*ek, o tématu LGBT+ se mluví ve větší míře v plně organizovaných školách (94 %) oproti školám jen s 1. stupněm (74 %). Zatímco ve školách pouze s 1. stupněm se žactvo s tématem seznamuje nejčastěji v rámci preventivních či informativních aktivit (34 %), v plně organizovaných školách je v podobné míře kromě preventivních a informativních aktivit (60 %) součástí také běžné výuky (59 %). V rámci individuálních konzultací se tématu LGBT+ věnuje 28 % plně organizovaných škol. Návštěvy hostů*tek v hodinách jsou spíše výjimečné. Mezi jinými způsoby byly nejčastěji zmiňovány diskuse se žactvem, pokud vyvstane zájem o toto téma.

GRAF 6.4 | Zjišťuje škola nějak, zda se LGBT+ žactvo cítí ve škole bezpečně? – podíl školních metodiků*ček prevence (v %)

To, zda se LGBT+ žactvo cítí ve škole bezpečně, zjišťuje 38 % škol, které takoví žáci*kyně navštěvují (24 % všech škol). Ve školách jen s 1. stupněm k tomu dochází ve 24 % škol, které takové žáky*ně mají (9 % všech škol jen s 1. stupněm), v plně organizovaných školách je to 41 % škol (30 % všech plně organizovaných škol). Nejvyšší podíl škol uváděl individuální přístup k LGBT+ žactvu, individuální rozhovory s nimi a nabídku konzultací (45 %), přibližně pětina škol realizuje ankety či dotazníková šetření zaměřené na klima školy/třídy. Dále metodici*čky prevence uvádějí celkovou podporu tolerance a respektu k odlišnostem ve škole, zajišťování bezpečí každého žáka*ně (nikoli pouze LGBT+ žactva) a konzultace s třídními učiteli*kami a dalšími členy*kami školního poradenského pracoviště.

GRAF 6.5 | Organizuje škola nějaké preventivní nebo informativní aktivity pro žactvo k tématu LGBT+? – podíl školních metodiků*ček prevence (v %)

Preventivní nebo informativní aktivity pro žactvo organizuje k tématu LGBT+ zhruba čtvrtina škol (necelá desetina škol jen s 1. stupněm, třetina plně organizovaných škol). Nejčastěji jsou realizovány prostřednictvím preventivních programů školy (36 % škol, které takové aktivity organizují), v rámci běžné výuky (32 %, nejčastěji výchova k občanství, výchova ke zdraví a přírodopis) a v rámci externí spolupráce s neziskovými organizacemi (31 %). Besedy, přednášky a diskuse na toto téma organizuje zhruba pětina škol.

GRAF 6.6 | Pociťujete potřebu cílené podpory pro řešení situací týkajících se oblasti LGBT+? – podíl školních metodiků*ček prevence (v %)

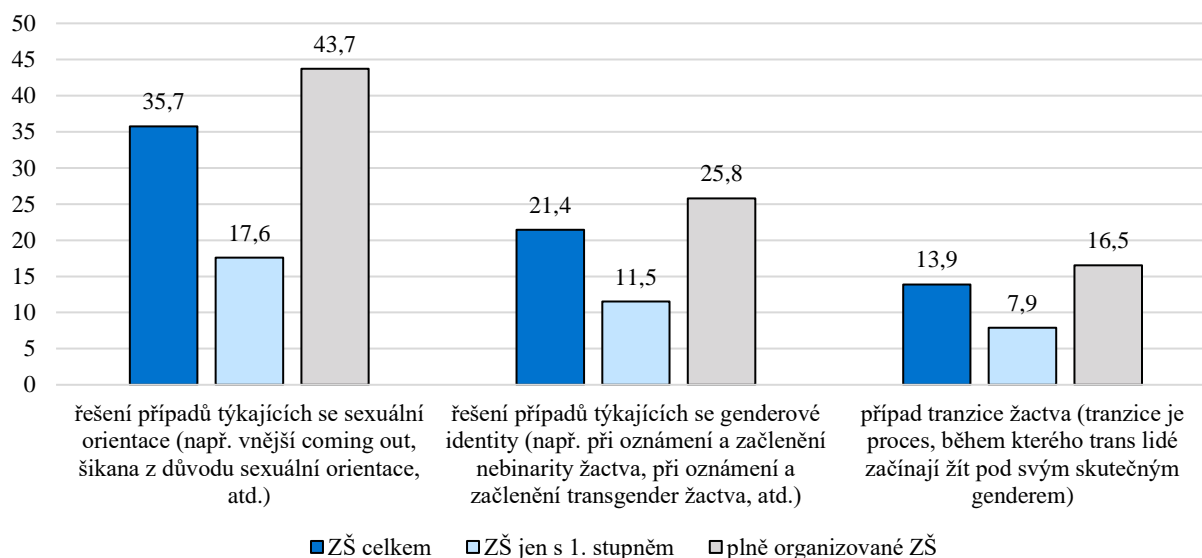
Potřebu cílené podpory pro řešení situací týkajících se oblasti LGBT+ vyjádřilo necelých 17 % školních metodiků*ček prevence (necelá 4 % ve školách jen s 1. stupněm a 23 % v plně organizovaných školách). Jednalo se zejména o podporu ze strany státních institucí (např. MŠMT, NPI, ČŠI), a to metodickou. Metodici*čky prevence by uvítali*y metodická doporučení, jak jednat se žactvem, třídními kolektivy, zákonnými zástupci*kyněmi žáků*yň, včetně kontaktů na organizace, kam se mohou obracet či případně odkazovat zákonné zástupce. Část z nich by ocenila školení a další vzdělávání pedagogických pracovníků*ic na toto téma a větší nabídku vhodných preventivních programů pro žactvo.

Co se týká podpory ze strany školy, zmiňována byla podpora ze strany vedení školy a podpora školních psychologů*žek a dalších pedagogů*žek (v některých případech bylo upřesněno, že tato spolupráce je již funkčně nastavena a učitelé*ky se mohou kdykoli obrátit na své kolegy*ně).

Coming out: Veřejné přihlášení se k menšinové sexuální orientaci nebo genderové identitě.

Tranzice: Proces, během kterého trans lidé začínají žít pod svým skutečným genderem. Tranzice může mít formu úřední (změna dokladů), sociální (změna používaného jména, oblečení, účesu či rodu, aby více odpovídaly genderovým rolím) a/nebo lékařskou (operace, hormony).

GRAF 6.7 | Má škola nastavený jednotný postup, kterým se řídí při/pro...? – podíl školních metodiků*ček prevence (v %)

Nastavení jednotných postupů pro řešení případů týkajících se sexuální orientace žactva (např. vnější coming out, šikana z důvodu sexuální orientace atd.), jejich genderové identity (např. při oznámení a začlenění nebinarity žactva, při oznámení a začlenění transgender žactva atd.) nebo tranzice (proces, během kterého trans lidé začínají žít pod svým skutečným genderem) nebývá ve školách časté. Jednotný postup, kterým se škola řídí při řešení případů týkajících se sexuální orientace, má stanovený 36 % škol (výrazně častěji jde o školy plně organizované). Zhruba pětina škol má jednotné postupy nastaveny pro řešení případů týkajících se genderové identity a pro případy tranzice žactva si stanovilo postupy 14 % škol.

6.2 Vybrané řešené situace

Druhá část dotazníku pro školní metodiky*čky prevence se zaměřovala na vybrané situace, které škola řešila v posledních dvou předchozích školních letech a v současném školním roce.

TABULKA 6.5 | Řešila vaše škola za poslední dva předchozí školní roky a současný školní rok případ nebo případy týkající se ... ? / Zaznamenala vaše škola za poslední dva školní roky a současný školní rok případ nebo případy ... ? – podíl školních metodiků*ček prevence (v %)

Odpověď	šikany z důvodu sexuální orientace nebo problémy s coming outem žactva (v rámci sexuální orientace)			šikany z důvodu genderové identity nebo problémy s coming outem žactva (v rámci genderové identity)			tranzice žactva		
	ZŠ celkem	ZŠ jen s 1. stupněm	plně organizované ZŠ	ZŠ celkem	ZŠ jen s 1. stupněm	plně organizované ZŠ	ZŠ celkem	ZŠ jen s 1. stupněm	plně organizované ZŠ
ano	5,2	0,0	7,4	4,5	0,0	6,4	10,6	1,2	14,7
ne	90,8	98,2	87,5	92,2	98,2	89,6	88,1	98,2	83,7
nevím / nejsem si jistý*á	4,1	1,8	5,1	3,3	1,8	4,0	1,3	0,6	1,6

Šikany z důvodu sexuální orientace nebo problémy s coming outem (v rámci sexuální orientace) řešilo v uplynulých dvou školních letech a v současném školním roce celkem 5 % škol. Celkem šlo o 37 případů, v průměru se jednalo o 1,3 případu na školu, která daný problém řešila. Za stejné období se se šikanou z důvodu genderové identity či s problémem s coming outem (v rámci genderové identity) setkala 4 % škol. V tomto případě se jednalo o 30 případů a rovněž 1,3 případu na školu. Případy tranzice žactva byly zaznamenány v 11 % škol, celkem se to týkalo 79 žáků*ů (v průměru 1,4 případu na školu).

Z výše uvedených zjištění vyplývá, že 63 % škol (73 % plně organizovaných) navštěvuje LGBT+ žactvo a do 11 % škol docházejí žáci*kyně procházející tranzicí. Lze tedy konstatovat, že problematika LGBT+ a genderové identity není tak marginální, jak by někteří očekávali. Proškolená nebo seznámena s touto problematikou by tak měla být většina vyučujících zejména v plně organizovaných školách, a to bez ohledu na vyučovaný předmět.

6.3 Komentář školních metodiků*ček prevence ke zjišťovaným tématům

Možnost volného komentáře na konci dotazníku využila zhruba pětina školních metodiků*ček prevence. Stejně jako jejich kolegové*yně uváděly nejčastěji upřesnění, že jsou školou pouze s 1. stupněm (případně metodiky*čkami pro 1. stupeň) a z důvodu nízkého věku žactva nepovažují téma za vhodné, případně na něj dosud nenarazili. To, že se s tématem dosud nesetkali*ly, uváděla další část metodiků*ček. Objevila se také kritika tématu a názor, že by se tématu nemělo věnovat tolik pozornosti.

A large, hollow number '7' is positioned in the upper right quadrant. To its left, a long, solid grey horizontal bar spans across the page. To its right, a shorter, solid grey horizontal bar is visible.

7

Výsledky vzdělávání a vzdělanostní aspirace žactva

7 VÝSLEDKY VZDĚLÁVÁNÍ A VZDĚLANOSTNÍ ASPIRACE ŽACTVA

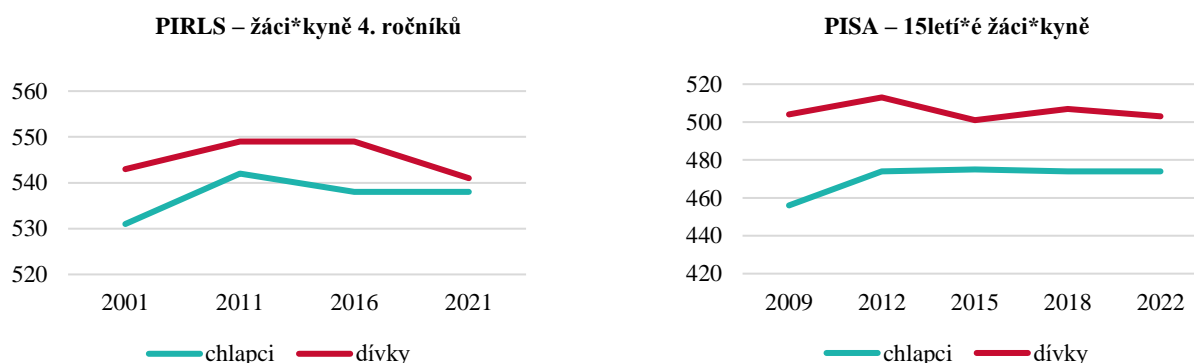
7.1 Výsledky vzdělávání žactva

Jak bylo uvedeno v předchozích kapitolách, případným rozdílům mezi výsledky chlapců a dívek věnuje pozornost pouze okolo 3 % škol a takových rozdílů si všimlo okolo 3 % učitelů*ek. Je to tedy téma, které stojí zcela na okraji zájmu škol. Přitom výsledky mezinárodních i národních šetření opakovaně přinášejí informaci o rozdílech výsledků chlapců a dívek v jednotlivých sledovaných oblastech. Taková šetření ve formě standardizovaných testů představují jednu z možností, jak měřit rozdíly v akademických výsledcích podle pohlaví, druhou možností je poté školní klasifikace (známky).

7.1.1 Čtenářská gramotnost

Úroveň čtenářské gramotnosti žactva zjišťuje kromě národního ověřování výsledků vzdělávání také mezinárodní šetření PIRLS (The Progress in International Reading Literacy Study) zaměřené na žáky*ně 4. ročníku základní školy a šetření PISA (The Program for International Student Assessment) zaměřené na 15leté žáky*ně. Ve většině šetření dlouhodobě dosahují dívky lepších výsledků ve čtenářské gramotnosti než chlapci, a to téměř ve všech zapojených zemích. Rozdíly jsou často odůvodňovány odlišnou oblibou čtení, která je vyšší u dívek.¹⁹ V posledním cyklu PIRLS v roce 2021 se však k sobě výsledky českých chlapců a dívek 4. ročníku přiblížily natolik, že se jejich rozdíl stal statisticky nevýznamným.²⁰ Naopak na úrovni 15letých žáků (šetření PISA) zůstává rozdíl mezi chlapci a dívkami ve čtenářské gramotnosti velmi výrazný (rozdíl 29 bodů v roce 2022), přestože od roku 2009 významně poklesl.²¹ Pro upřesnění je třeba dodat, že šetření PISA se účastní také žáci*kyně středních škol.

GRAF 7.1 | Výsledky žáků*kyně v testu čtenářské gramotnosti

Menší rozdíl ve výsledcích na 1. stupni potvrzuje také národní zjišťování výsledků v 5. ročníku v českém jazyce z roku 2022 (zde byl zaznamenán čtyřbodový rozdíl mezi dívkami a chlapci ve prospěch dívek oproti sedmibodovému rozdílu v 9. ročníku)²² i zjišťování čtenářské gramotnosti z roku 2023, kdy rozdíl mezi chlapci a dívkami, kteří svým výsledkem v testu spadají do nedostačující úrovně, činil 8 bodů v 5. ročníku a 12 bodů v 9. ročníku.²³

TABULKA 7.1 | PISA 2022 – čtenářská gramotnost (základní školy)

Předmět	Průměrná známka		Korelace s testovanou gramotností	
	Dívky	Chlapci	Dívky	Chlapci
Český jazyk	2,01	2,45	-0,526	-0,382

V mezinárodních i národních šetřeních jsou v rámci žákovského dotazníku zjišťovány také známky z předmětů vztahujících se k testovaným gramotnostem. Podle šetření PISA 2022 dostaly na posledním vysvědčení dívky

¹⁹ Např. ČŠI (2021). *Čtenářství v 21. století. Sekundární analýza PISA 2018*. Praha: Česká školní inspekce.

²⁰ ČŠI (2023). *Národní zpráva PIRLS 2021*. Praha: Česká školní inspekce.

²¹ ČŠI (2023). *Národní zpráva PISA 2022*. Praha: Česká školní inspekce.

²² ČŠI (2022). *Vyhodnocení výsledků vzdělávání žáků 5. a 9. ročníků základních škol a víceletých gymnázií*. Praha: Česká školní inspekce.

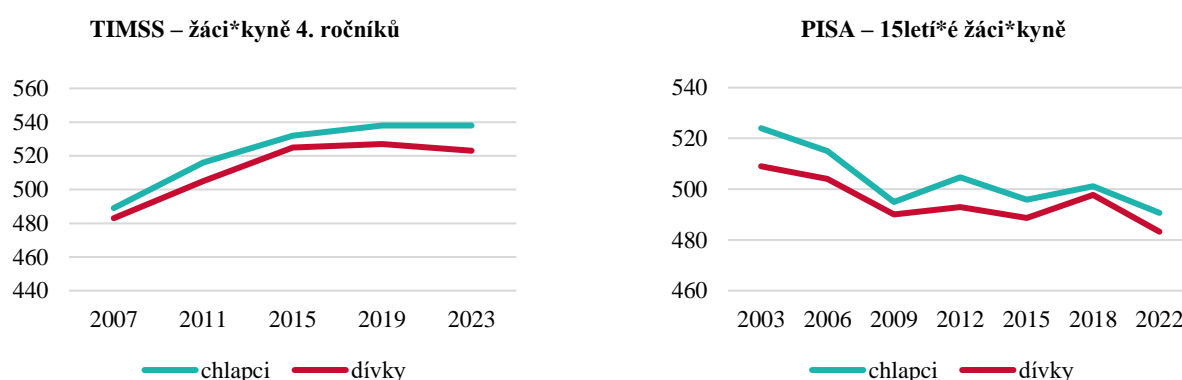
²³ ČŠI (2024). *Čtenářská gramotnost na základních a středních školách ve školním roce 2022/2023*. Praha: Česká školní inspekce.

v průměru lepší známku z českého jazyka než chlapci, což odpovídá horšímu průměrnému výsledku chlapců v testované gramotnosti. Síla korelace mezi známkou na vysvědčení a dosaženým výsledkem v testu je u chlapců nicméně výrazně nižší, což znamená, že méně koresponduje s úrovní jejich čtenářských dovedností. Je však důležité vést v patrnosti, že známky hodnotí širší spektrum aktivit, které standardizovaný test nepokrývá (např. aktivní přístup žáka*kyň v hodině, v případě českého jazyka např. také gramatika a sloh).

7.1.2 Matematická gramotnost

V matematické gramotnosti dosahují podle národních i mezinárodních šetření lepších výsledků chlapci oproti dívkám. Zatímco ve čtenářské gramotnosti se rozdíly mezi výsledky žáků*kyň 4. ročníků spíše zmenšují, v matematické gramotnosti lze pozorovat v posledních dvou cyklech TIMSS (Trends in International Mathematics and Science Study) spíše nárůst tohoto rozdílu. Podobně je tomu i u žáků*kyň 8. ročníků, kdy rozdíl činil v roce 2007 pouze dva body v testu matematické gramotnosti, ale v roce 2023 se zvýšil na 20 bodů. Opačný trend však lze pozorovat u 15letých žáků*kyň v testování PISA, kdy dochází spíše ke snižování rozdílů mezi chlapci a dívkami (v roce 2018 byl čtyřbodový rozdíl dokonce statisticky nevýznamný).

GRAF 7.2 | Výsledky žáků*kyň v testu matematické gramotnosti

TABULKA 7.2 | PISA 2022 – matematická gramotnost (základní školy)

Předmět	Průměrná známka		Korelace s testovanou gramotností	
	Dívky	Chlapci	Dívky	Chlapci
Matematika	2,35	2,45	-0,587	-0,506

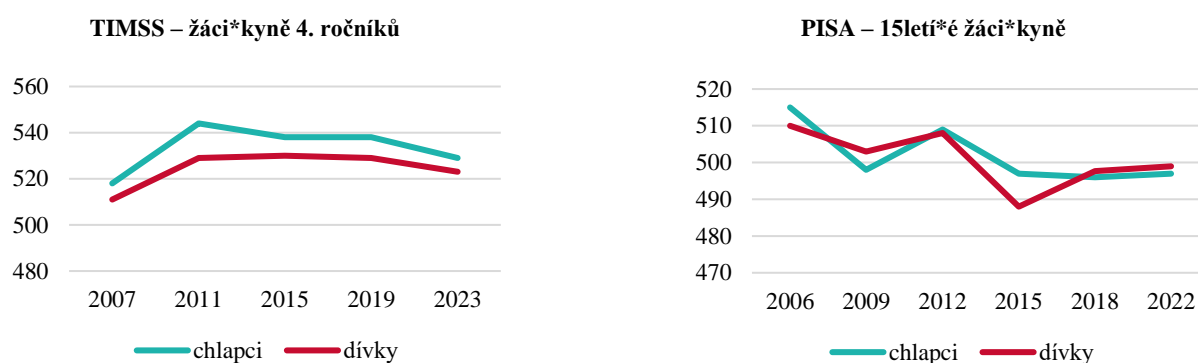
Ačkoli chlapci dosahují v průměru lepších výsledků v testu matematické gramotnosti, známka, kterou dostali na posledním vysvědčení, je horší než u dívek. Korelační koeficient opět ukazuje, že u dívek je vztah mezi známkou a dosaženým výsledkem v testu těsnější než v případě chlapců. Podobná zjištění přineslo i národní zjišťování výsledků vzdělávání žáků*kyň v 9. ročníku.²⁴

7.1.3 Přírodovědná gramotnost

V přírodovědné gramotnosti jsou rozdíly mezi dívkami a chlapci ze tří sledovaných gramotností nejnižší, přesto chlapci opakovaně dosahují statisticky významně lepších výsledků. U žáků*kyň 4. ročníku se tyto rozdíly postupně snižují, v roce 2023 byl zaznamenán šestibodový rozdíl. U žáků*kyň 8. ročníku činil rozdíl 12 bodů, což je sice mírné navýšení oproti roku 2007, ale výrazné snížení od roku 1995, kdy rozdíl dosahoval 34 bodů. V šetření PISA bývají rozdíly mezi dívkami a chlapci statisticky nevýznamné s výjimkou roku 2015, v posledních dvou cyklech se snížily na pouze dvoubodový rozdíl.

²⁴ ČŠI (2022). [Vyhodnocení výsledků vzdělávání žáků 5. a 9. ročníků základních škol a víceletých gymnázií](#). Praha: Česká školní inspekce.

GRAF 7.3 | Výsledky žáků*kyň v testu přírodovědné gramotnosti

TABULKA 7.3 | PISA 2022 – přírodovědná gramotnost (základní školy)

Předmět	Průměrná známka		Korelace s testovanou gramotností	
	Dívky	Chlapci	Dívky	Chlapci
Fyzika	1,95	2,20	-0,486	-0,451
Chemie	1,90	2,18	-0,451	-0,404
Přírodopis	1,67	1,97	-0,438	-0,378
Zeměpis	1,64	1,90	-0,430	-0,392

Podobně jako v matematice dosahují chlapci v přírodovědné gramotnosti lepších nebo podobných výsledků jako dívky, na vysvědčení však dostali ve všech předmětech, které se k přírodovědné gramotnosti vztahují, v průměru horší známku než dívky. Největší rozdíl byl zaznamenán v průměrné známce z přírodopisu, která u chlapců současně vykazovala nejnižší míru vztahu k výsledku v testované gramotnosti (měřeno korelačním koeficientem). Shodné závěry vyplývají také z národního zjišťování výsledků vzdělávání prováděného na jaře 2023 u žáků*kyň 9. ročníků. Největší rozdíl mezi dívkami a chlapci ve známce na vysvědčení se potvrdil v přírodopise. Ověřovány byly výsledky ve vybraných předmětech (kromě přírodovědných předmětů také v dějepisu a výchově ke zdraví), přičemž dívky dosáhly významně lepších výsledků v testu přírodopisu, chlapci pak v testech dějepisu, fyziky a zeměpisu.²⁵

Všechna uvedená zjištění korespondují s již dříve provedenými výzkumy a studii, které se zabývaly rovností ve vzdělávání a spravedlivostí hodnocení. K podobným závěrům dospěli např. Matějů a Simonová již na datech PISA z roku 2003.²⁶ Analýzou výsledků standardizovaných testů ve vztahu ke známám se zabývali také Münich a Protivínský, kteří na datech společnosti Scio (přijímací zkouška na střední školy) z roku 2014 prokázali odlišné hodnocení dívek a chlapců z českého jazyka a matematiky (dívky dostávají o 0,6 klasifikačního stupně lepší známku než chlapci při stejném výsledku v testu). Münich a Protivínský rovněž poukázali na dopady odlišného známkování – žákům*kyňm tak může být poskytována zkreslená zpětná vazba o jejich výkonu, která ovlivňuje budoucí aspirace na další studium.²⁷ Z výše uvedených údajů je tak patrné, že postupně sice dochází ke snižování rozdílů mezi dívkami a chlapci ve sledovaných gramotnostech (s výjimkou matematické gramotnosti v TIMSS), ale odlišné známkování stále přetrvává. Ukazuje se tedy, že je důležité volit nejen různé vyučovací přístupy, které žactvo motivují, ale také různé způsoby hodnocení (např. kombinovat více přístupů), včetně formativní zpětné vazby tak, aby mohl být naplněn potenciál každého žáka*kyně bez ohledu na jeho*její gender.

Se známkováním těsně souvisí také opakování ročníku. Ukazuje se, že přestože se podíly chlapců a dívek, kteří museli*opakovat ročník, postupně přibližují, stále je významně vyšší podíl chlapců, kteří opakují ročník, oproti dívkám. Zajímavostí je, že zatímco dívky opakují ročník častěji na prvním stupni, chlapci na stupni druhém.

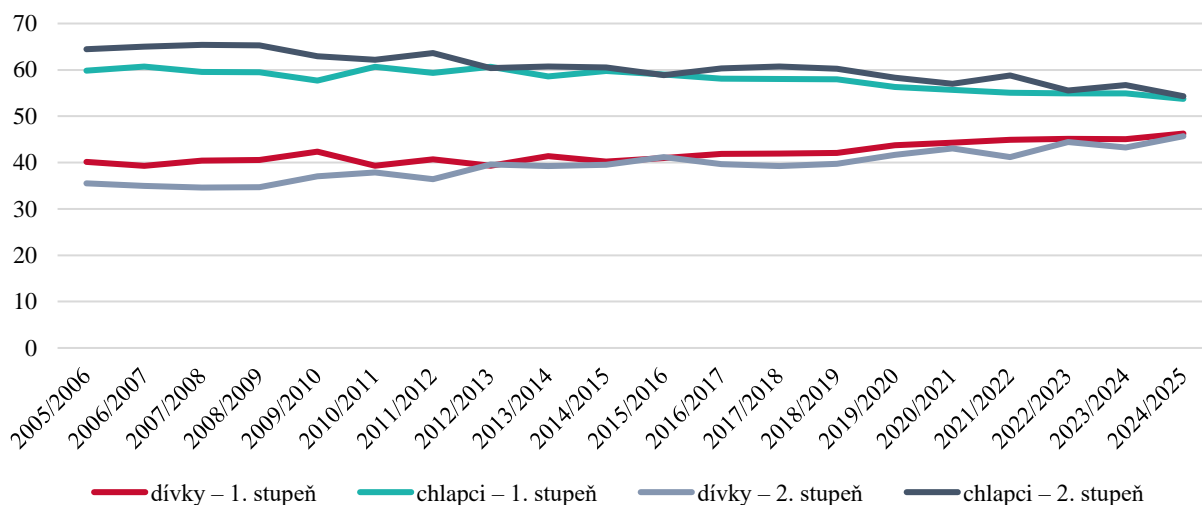
²⁵ ČŠI (2023). [Výsledky vzdělávání žáků 9. ročníku základních škol ve vybraných předmětech ve školním roce 2022/2023](#). Praha: Česká školní inspekce.

²⁶ Matějů, P., Simonová N. (2013). [Koho znevýhodňuje škola: chlapce, nebo dívky? Rozdíly v dovednostech, školních výsledcích a vzdělanostních aspiracích dívek a chlapců devátých tříd základních škol](#). *Orbis Scholae*, 7 (3), 107–138.

²⁷ Münich, D., Protivínský, T. (2018). [Co skrývají známky na vysvědčení?](#) Praha: Národohospodářský ústav Akademie věd České republiky.

GRAF 7.4 | Opakování ročníku

Zdroj: Statistické ročenky, Výkonové výkazy MŠMT

7.2 Vzdelanostní aspirace žáků*ůň podle pohlaví a jejich zastoupení v jednotlivých oborech

Vzdelanostní aspirace žactva označují to, jakého stupně vzdělání by chtěli*ky v budoucnu dosáhnout. Cíle, jaké si žáci*kyne kladou, je pak motivují v průběhu vzdělávání a ovlivňují jejich zájem o dosahování dobrých výsledků ve škole. Vzdelanostní aspirace žactva, stejně jako budoucí zaměstnání, zjišťuje např. mezinárodní šetření PISA. V roce 2022 byla stejně jako v předchozích cyklech žactvu položena otázka, jaký druh zaměstnání předpokládají, že budou mít, až jim bude kolem 30 let. Uvádíme zde přehled 20 nejčastěji uváděných povolání 15letými žáky*yněmi základních škol.

OBRÁZEK 1 | Nejčastější předpokládané budoucí zaměstnání – podle pohlaví

Zdroj: Žákovský dotazník – PISA 2022

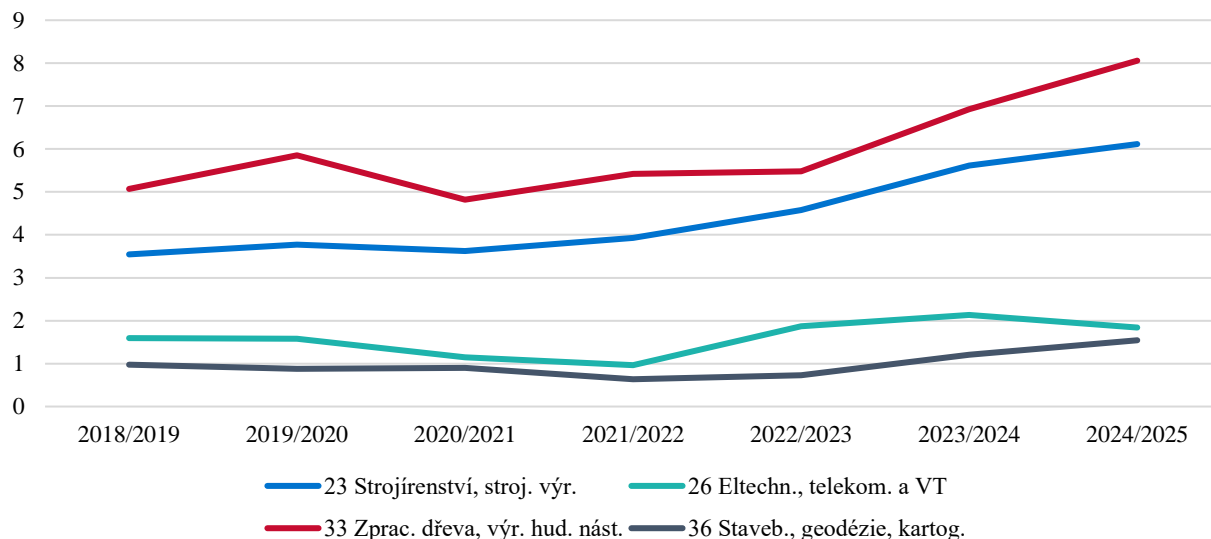
Jasnou představu o svém budoucím povolání přitom mají přibližně tři čtvrtiny žáků*kyň (75 % dívek, 73 % chlapců). Šetření PISA dále sleduje zájem o manažerské a profesionální pozice. V manažerské pozici chce pracovat okolo 1 % žáků*kyň (0,7 % dívek, 1,1 % chlapců). Jako profesionál*ka²⁸ chce pracovat 31 % dívek, ale pouze 16 % chlapců.

²⁸ Jako profesionálové*ky jsou označeny pozice s intelektuálně náročnou prací, obvykle podmíněnou dosažením vysokoškolského titulu, tzv. specialisté*ky (např. lékaři*ky, učitelé*ky, právníci*čky, inženýři*čky).

Zatímco předchozí obrázek uvádí obory, o které je mezi dívkami a chlapci největší zájem, následující grafy ilustrují vývoj zájmu o obory, které vykazují nejnižší míru zastoupení dívek/chlapců za posledních sedm let, tj. obory nejvíce feminizované nebo maskulinizované. Obory jsou rozděleny podle způsobu ukončení vzdělávání (odborné vzdělávání s výučním listem, odborné vzdělávání s maturitní zkouškou a všeobecné obory zakončené maturitní zkouškou).

GRAF 7.5 | Nově přijaté žákyně ke střednímu vzdělávání s výučním listem, denní forma – podíl (v %)

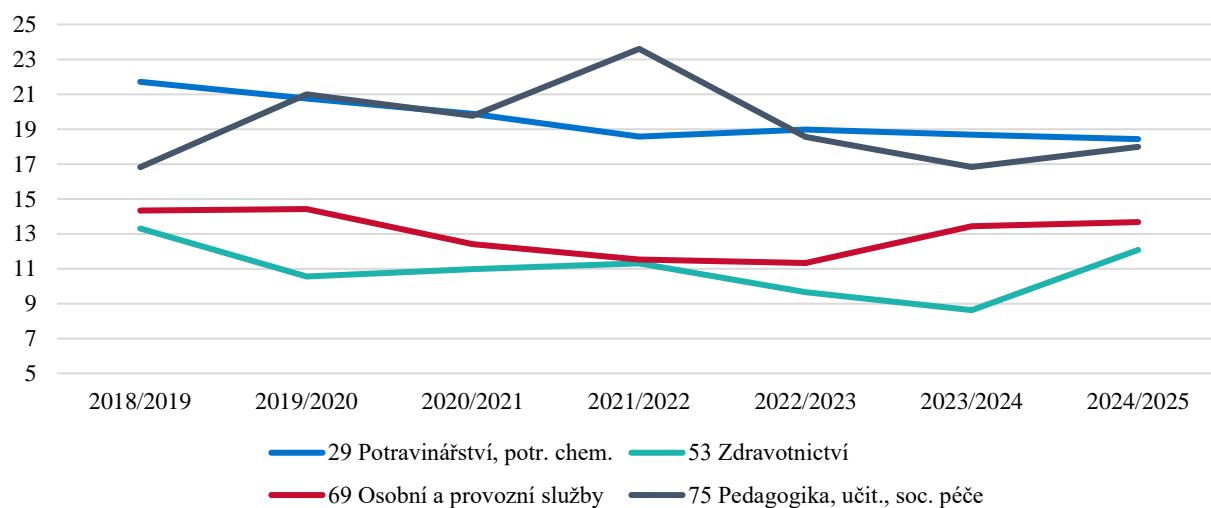
Zdroj: Statistické ročenky MŠMT

Nejmenší podíl dívek nastoupil ve školním roce 2024/2025 do 1. ročníku ve skupině oborů stavebnictví, geodézie a kartografie a elektrotechnika, telekomunikační a výpočetní technika (necelá 2 %), poté následují skupiny oborů strojírenství a strojírenská výroba (6 %) a zpracování dřeva a výroba hudebních nástrojů (8 %). O všechny tyto skupiny oborů s výučním listem projevují dívky v posledních letech mírně zvýšený zájem, přestože jejich procentuální zastoupení zde zůstává velmi nízké.

GRAF 7.6 | Nově přijatí žáci ke střednímu vzdělávání s výučním listem, denní forma – podíl (v %)

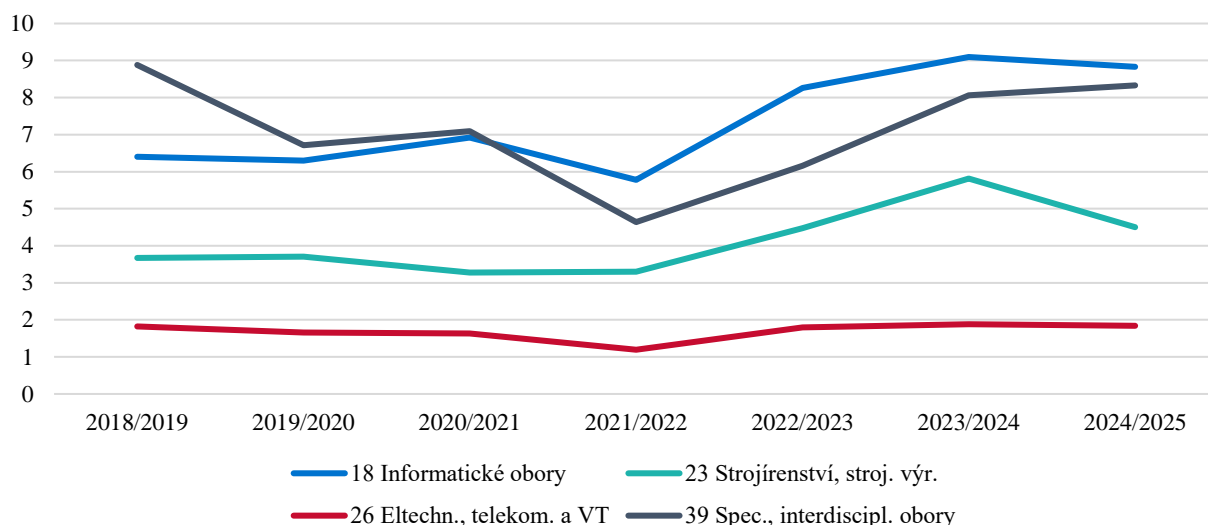
Zdroj: Statistické ročenky MŠMT

Chlapci jsou nejméně často zastoupeni v 1. ročnících výučního oboru zdravotnictví (ošetřovatel, 12 %), kde jejich podíl kontinuálně klesal až do loňského školního roku a v letošním roce se mírně navýšil. Druhý nejnižší podíl chlapců (14 %) byl zaznamenán v osobních a provozních službách (obory kadeřník, rekondiční a sportovní masér, provozní služby). Zájem chlapců o skupinu oborů pedagogika, učitelství a sociální péče zahrnující výuční obor pečovatelské služby výrazněji vzrostl v covidovém roce 2021/2022, ve školním roce 2023/2024 však opadl a vrátil se na původních 17 %, ačkoli nyní opět mírně vzrostl. Pokles je patrný také v podílu chlapců, kteří nastoupili do 1. ročníku ve skupině oborů potravinářství a potravinářská chemie.

GRAF 7.7 | Nově přijaté žákyně ke střednímu vzdělávání s maturitní zkouškou, denní forma – podíl (v %)

Zdroj: Statistické ročenky MŠMT

Mezi maturitní obory s nejnižším zastoupením dívek v 1. ročníku patří elektrotechnické, telekomunikační obory a výpočetní technika (2 %), strojírenství a strojírenská výroba (5 %), speciální a interdisciplinární obory²⁹ (8 %) a informatické obory (9 %). V posledních třech letech lze pozorovat nárůst podílu dívek pouze v informatických oborech a mírný nárůst ve strojírenství, zatímco v ostatních oborech k významnějším změnám oproti roku 2018/2019 nedošlo. Zajímavý propad v podílu dívek nastal ve školním roce 2021/2022 a je otázkou, nakolik je možné jej přičítat pandemii covidu-19.

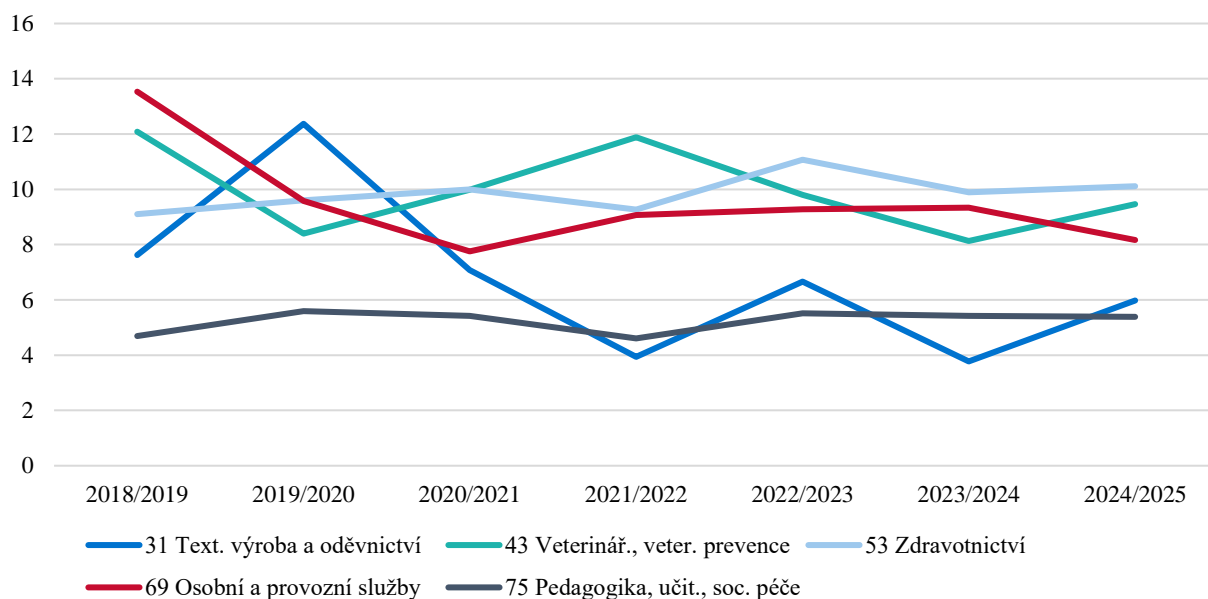
Mezinárodní šetření ICILS (International Computer and Information Literacy Study) z roku 2023 přineslo zjištění, že chlapci a dívky v 8. ročníku dosahují podobných výsledků v testu počítačové a informační gramotnosti, v testu informatického myšlení pak chlapci získali o 14 bodů lepší průměrný výsledek.³⁰ Přesto však dívky na posledním vysvědčení obdržely průměrnou známku 1,15, zatímco chlapci 1,20. Současně dívky ve srovnání s chlapci vyjádřily statisticky významně nižší míru sebedůvěry při provádění obecných úkonů s ICT a ještě nižší míru při provádění specializovaných úkonů. Ačkoli dívky dosahují podobných výsledků jako chlapci a dostávají v průměru lepší známky, projevují nižší zájem o ICT obory (který v posledních letech mírně narůstá) a nižší sebedůvěru. Je tedy důležité dívky vhodně podpořit a motivovat pro studium technických oborů.

²⁹ Jde o obory Požární ochrana, Autotronik a Mechanik instalatérských a elektrotechnických zařízení.

³⁰ ČŠI (2024). [Národní zpráva ICILS 2023](#). Praha: Česká školní inspekce.

GRAF 7.8 | Nově přijatí žáci ke střednímu vzdělávání s maturitní zkouškou, denní forma – podíl (v %)

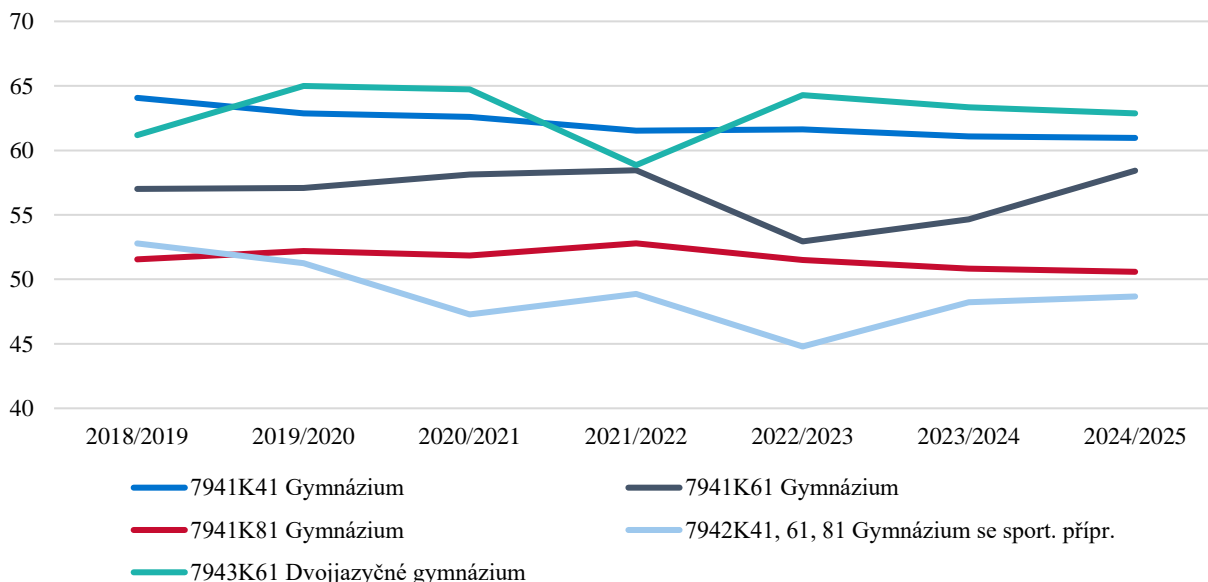
Zdroj: Statistické ročenky MŠMT

Ve feminizovaných maturitních oborech, kde podíl nově nastoupivších chlapců ve školním roce 2024/2025 nepřesáhl 10 % nebo jen těsně, však k obdobnému vzestupnému trendu jako u dívek nedochází. Podíl chlapců v těchto oborech buď mírně klesá, nebo zůstává víceméně stejný.

GRAF 7.9 | Nově přijaté žákyně ke všeobecnému střednímu vzdělávání s maturitní zkouškou, denní forma – podíl (v %)

Zdroj: Statistické ročenky MŠMT

V letošním školním roce je podíl dívek a chlapců nejvíce vyrovnaný v 1. ročníku osmiletých gymnázií, což odpovídá 6. ročníku základní školy (nastoupilo do něj 51 % dívek), a v 1. ročníku gymnázií se sportovní přípravou³¹ (49 % dívek). Naopak významně vyšší podíl dívek než chlapců byl zaznamenán v 1. ročníku dvojjazyčných gymnázií (63 %), čtyřletých gymnázií (61 %, ačkoli zde dochází k mírnému poklesu) a šestiletých gymnázií (58 %).

³¹ V případě gymnázií se sportovní přípravou byla sloučena data za čtyřleté, šestileté i osmileté obory.

A decorative horizontal bar consisting of a long grey rectangle on the left, a large outline number '8' in the center, and a shorter grey rectangle on the right.

8

Doporučení

8 DOPORUČENÍ

Doporučení pro školy

- Uplatňovat genderově citlivý přístup ve vzdělávání.
- Volit různé metody a formy výuky tak, aby byl naplněn potenciál každého žáka*kyně bez ohledu na jeho*její gender (individualizace a vnitřní diferenciací výuky).
- Kombinovat různé metody hodnocení výsledků vzdělávání žactva (např. známky hodnotící dosažené znalosti a dovednosti s formativním slovním hodnocením, které zahrnuje také další aspekty, jako je přístup či aktivita žáka*kyně).
- Sledovat výsledky vzdělávání žactva, zda nedochází k jejich vychýlení ve prospěch jedné skupiny podle pohlaví, a přijímat opatření, pokud taková situace nastává.
- Reflektovat případnou genderovou stereotypizaci v učebnicích a dalších vzdělávacích materiálech.
- Zařazovat do výuky preventivní aktivity a zvyšovat informovanost ohledně genderově podmíněného násilí, domácího násilí a sexuálního obtěžování.
- Nastavovat jednotné postupy pro řešení případů či incidentů spojených s problematikou genderu, genderové identity, coming outu, tranzice či násilí (genderově podmíněného, domácího či sexuálního obtěžování).
- Začleňovat do výuky informace a materiály o nestereotypní volbě povolání.

Doporučení pro zřizovatele

- Podporovat školy v nabídce informací o nestereotypní volbě povolání i v souladu s regionálními potřebami.
- Vytvářet školám podmínky pro vzdělávání při potřebě zajišťování požadavků týkajících se diferenciací výuky.

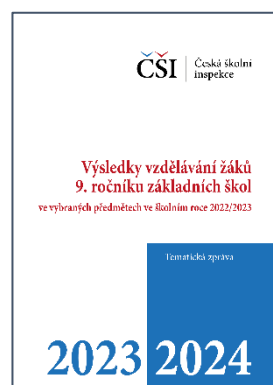
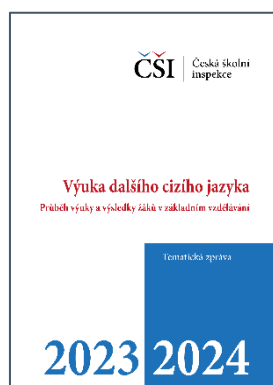
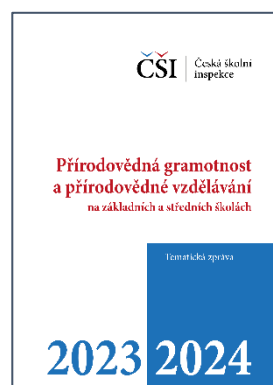
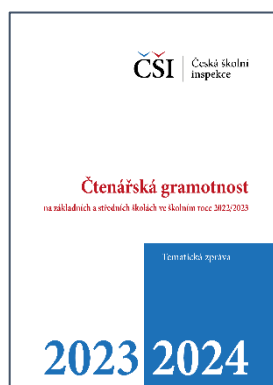
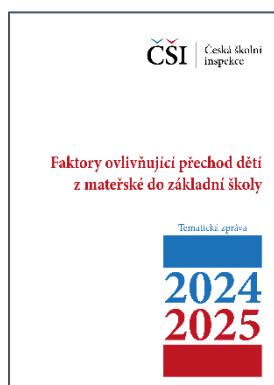
Doporučení pro Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy

- Poskytnout školám metodickou příručku týkající se LGBT+ žactva.
- Vytvářet adekvátní nabídku vzdělávacích aktivit zaměřených na téma genderu, genderové stereotypizace, genderově podmíněného násilí, domácího násilí, sexuálního obtěžování, LGBT+ a nestereotypní volby povolání.
- Zvyšovat informovanost vyučujících o existenci takové nabídky dalšího vzdělávání.
- Podpořit vstup mužů do učitelské profese a jejich setrvání v této profesi.

PŘÍLOHA 1 | Analýzy a publikace České školní inspekce

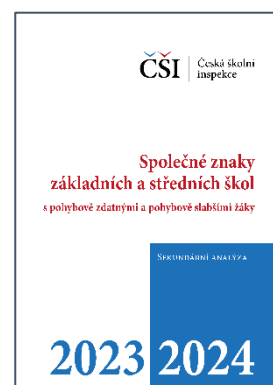
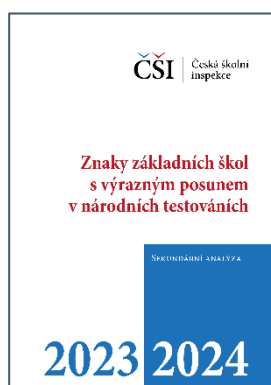
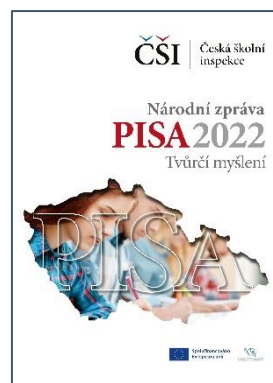
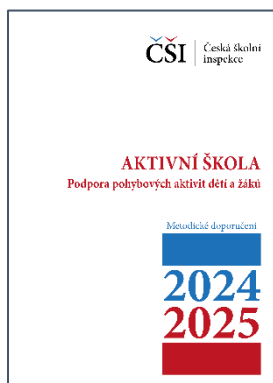
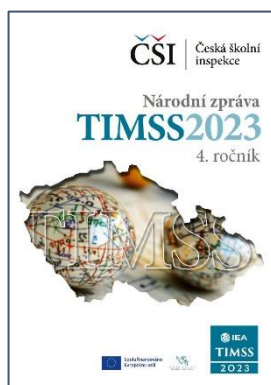
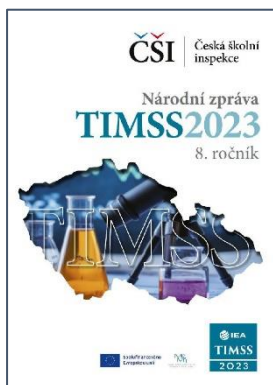
Tematické zprávy

Tematické zprávy nabízejí pohled na kvalitu a efektivitu vzdělávání ve vybraných tématech, která jsou předmětem sledování a hodnocení ze strany České školní inspekce. Také tyto výstupy poskytují zcela zásadní soubor zjištění, dat, závěrů a doporučení využitelných při přijímání opatření směrem k podpoře vzdělávání v České republice.

Další výstupy

Česká školní inspekce připravuje a zveřejňuje také další výstupy analytického či metodického charakteru, z nichž některé jsou využitelné i přímo jednotlivými školami a školskými zařízeními.

Výroční zprávy

Výroční zprávy České školní inspekce každoročně poskytují komplexní výpověď o kvalitě a efektivitě vzdělávání a vzdělávací soustavy České republiky za příslušný školní rok a jsou důležitým zdrojem informací pro řízení vzdělávání a nastavování podpory pro školy a školská zařízení.

Sledujte výstupy České školní inspekce na Facebooku, platformě X a YouTube

ANALÝZY | DATA | PUBLIKACE

ČŠI Česká školní inspekce

Česká školní inspekce - Analýzy, data, publikace

@CSInspekce

Česká školní inspekce je správním úřadem ČR provádějícím hodnocení a kontrolu kvality a efektivitu vzdělávání.

ČŠI Česká školní inspekce

Česká školní inspekce

DOMOVSKÁ STRÁNKA

VIDEO

PLAYLISTY

KANÁLY

INFORMACE

ČŠI Česká školní inspekce

České školství v mapách

Mgr. Tomáš Zatloukal, MBA, LL.M., MSc. | Ústřední školní inspektor

České školství v mapách

1 161 zhlédnutí • před 5 měsíci

Prostorová analýza podmínek, průběhu a výsledků vzdělávání. Charakteristiky českých vzdělávacích dat na úrovni okresů. Množství dosud nezveřejněných dat a informací v podobě přehledných kartogramů. Zaměření na mateřské, základní i střední školy.

Informační a metodické weby

www.csicr.cz

ČSI Česká školní inspekce

KARIÉRA | VEŘEJNÉ ZAKÁZKY | OTEVŘENÝ ÚŘAD | INFORMAČNÍ SYSTÉMY | KONTAKTY

Základní informace

Registr inspekčních zpráv

Dokumenty

Metodický portál

Vzdělávání v datech

Aktuality

Národní zpráva PISA 2022 Finanční gramotnost
27.06.2024

Národní zpráva přináší přehled nejdůležitějších zjištění z šetření finanční gramotnosti patnáctiletých žáků, které bylo součástí mezinárodního šetření PISA 2022. Ve zprávě ...

[VÍCE >>>](#)

Národní zpráva PISA 2022 Tvůrčí myšlení
18.06.2024

Národní zpráva přináší přehled nejdůležitějších zjištění z šetření tvůrčího myšlení patnáctiletých žáků, které bylo součástí mezinárodního šetření PISA 2022. Tato inovativní ...

[VÍCE >>>](#)

Školy, do kterých se žáci těší – inspirace ze škol a pro školy
11.06.2024

Nový analyticko-metodický materiál České školní inspekce se zaměřuje na podporu wellbeingu ve školách a přináší pedagogické veřejnosti ucelený pohled na toto téma v národním i ...

[VÍCE >>>](#)

www.kvalitniskola.cz

ČSI Česká školní inspekce

Vlastní hodnocení

Nástroje pro vlastní hodnocení

Kritéria hodnocení

Externí hodnocení

Náměty a inspirace

O portálu

Cílem metodického portálu připraveného Českou školní inspekcí je maximální podpora škol a školských zařízení (na většině místech portálu pro zjednodušení jen "škola"), jejichž ...

[VÍCE >>>](#)

Jak pracovat s portálem

Metodický portál Kvalitní škola byl připraven tak, aby byl co nejvíce užitečným nástrojem pro ředitele škol a učitele, kteří usilují o průběžné zvyšování kvality vzdělávání ve škole, v níž ...

[VÍCE >>>](#)

Jak na vlastní hodnocení školy

Vlastní hodnocení je proces, který je vždy vázán na specifické podmínky a potřeby konkrétní školy a ze své podstaty není nikdy ukončen. I přes tuto náročnost nabízí metodický portál Kvalitní ...

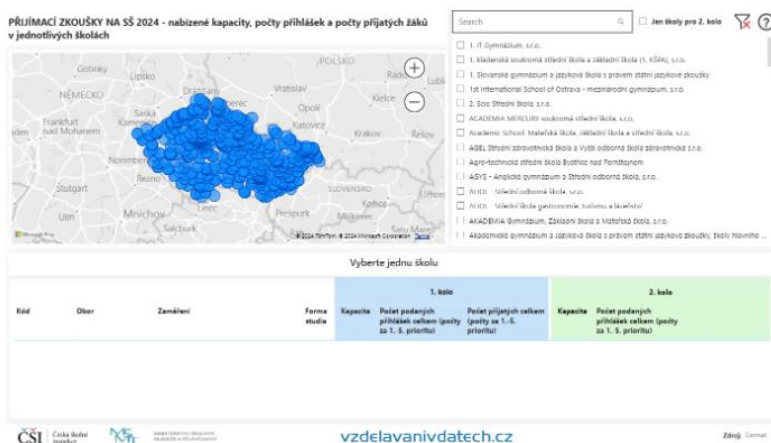
[VÍCE >>>](#)

Česká školní inspekce na základě svých zjištění a závěrů z různých typů národních i mezinárodních hodnocících aktivit připravuje a k dalšímu využití zpřístupňuje relevantní data a informace o vzdělávání v České republice. Ve svých výstupech usiluje o pohled na vzdělávací témata optikou situace v jednotlivých územích, a to v širším kontextu vzdělávacích souvislostí a faktorů, které vzdělávání ovlivňují. Cílem České školní inspekce je nabídnout veřejnosti zajímavý nástroj využitelný při podpoře vzdělávání v České republice a při snahách o kontinuální zvyšování jeho kvality a efektivity ve vztahu ke všem relevantním souvislostem.

Platforma vzdelavaniivdatech.cz je koncipována jako celoresortní nástroj pro prezentaci důležitých vizualizovaných dat a zjištění různého charakteru, kterými resort školství, mládeže a tělovýchovy disponuje. Postupně tak vedle dat a zjištění České školní inspekce budou v mapách přibývat další vizualizovaná data a zjištění pocházející jak ze zdrojů Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy, tak ze zdrojů dalších organizací v jeho působnosti.

NOVĚ PŘIJÍMACÍ ZKOUŠKY NA SŠ 2024 – nabízené kapacity, počty přihlásek a počty přijatých žáků v jednotlivých školách

Změna ve způsobu podávání přihlásek na střední školy v roce 2024 spojená s možností podávat přihlášky elektronicky prostřednictvím systému DIPSY (CERMAT), který uchovává také údaje o přijatých uchazečích, umožňuje prezentaci vybraných dat a informací týkajících se podaných přihlásek pomocí různých vizualizací. Díky této vizualizaci je možné seznámit se s nabízenou kapacitou jednotlivých oborů konkrétní střední školy v porovnání s počtem přihlásek, které byly uchazeči podány, a to za 1. i 2. kolo přijímacího řízení. Pro 1. kolo jsou doplněny i počty přijatých žáků.

NOVĚ PŘIJÍMACÍ ZKOUŠKY NA SŠ 2024 – průměrný bodový zisk přijatých uchazečů v JPZ (1. kolo, dle kraje sídla školy)

Následující vizualizace umožňuje identifikovat krajské rozdíly průměrného bodového zisku přijatých uchazečů (ke studiu jednotlivých oborů) v ttech jednotné přijímací zkoušky (český jazyk, matematika).

www.csicr.cz